

Moordmeiden

**Een onderzoek naar meidencriminaliteit
in de provincie Utrecht**

Inger Lijten
Miriam Zandvliet
Bregje Pieters

alleato)

Colofon

Titel: Moordmeiden. Een onderzoek naar meidencriminaliteit in de provincie Utrecht

Auteurs: Inger Luijten, Bregje Pieters, Miriam Zandvliet

Eindredactie: Annemiek Haalboom

Ontwerp: Suggestie & illusie, Utrecht

Fotografie: Bert Spiertz

Druk: Libertas

alleato)

Uitgave: Alleato, adviesbureau voor sociale vraagstukken

Bemuurde Weerd Westzijde 4, 3513 BH Utrecht

T 030 231 38 33, F 030 232 87 77

info@alleato.nl, www.alleato.nl

ISBN 9789081105576

© Alleato, Utrecht 2010

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De op de foto's afgebeelde personen hebben geen verband met het onderwerp van deze rapportage. De foto's zijn slechts bedoeld als illustratie.

Dit onderzoek is financieel mogelijk gemaakt door de Provincie Utrecht

provincie :: Utrecht

Moordmeiden

**Een onderzoek naar meidencriminaliteit
in de provincie Utrecht**

Inhoud

Samenvatting	4
Voorwoord	6
1. Inleiding onderzoekrapportage	7
1.1 Aanleiding	8
1.2 Doelstelling onderzoek	9
1.3 Het onderzoeksgebied	9
1.4 De onderzoekspopulatie	10
1.5 Onderzoeksvraag	10
1.6 Methode	11
1.7 Leeswijzer	11
2. Deskresearch naar meidenproblematiek. Feiten en cijfers	13
Inleiding	14
2.1 Definities	14
2.2 Bevindingen uit de literatuur	15
2.2.1 Seksualiteit als oorzaak van criminaliteit	16
2.2.2 Oorzaken van crimineel gedrag en problematiek van meiden	17
2.3 Bevindingen uit het cijferonderzoek	22
Inleiding	22
2.3.1 Cijferonderzoek: Nederland	23
2.3.2 Cijferonderzoek: provincie Utrecht en focusgemeenten	25
2.4 Conclusie	30
3. Wat ziet de praktijk? Visie van professionals en meiden op meidenproblematiek	31
Inleiding	32
3.1 Toelichting interviews	32
3.2 Kenmerken meidenproblematiek in de focusgemeenten	33
3.3 Indruk meidenproblematiek en verandering van de aard ervan	35
3.4 Verschuiven van normen	37
3.5 Rol van ouders	38
3.6 Kenmerken risicovol gedrag	39
3.6.1 Cultuurverschillen	40
3.6.2 Soorten strafbare feiten	41
3.6.3 Verschillen met jongens	44
3.7 Aanpakken die werken	46

4. Conclusies en aanbevelingen	51
4.1 Conclusies	53
4.2 Aanbevelingen	58
5 Good Practices	60
6 Bijlagen	73
A Bronnenlijst	74
B Leden klankbordgroep	75
C Overzicht respondenten	75
Tabellen en Grafieken	
Grafiek 1 Ontwikkeling criminaliteit minderjarige vrouwen (12–17 jaar)	23
Tabel 1 Aantal verdachten in de provincie	25
Tabel 2 Aantal verdachten in de 5 gemeenten	26
Tabel 3 Aantal verdachten uitgesplitst naar soort delict	27
Tabel 4 Instroomcijfers minderjarigen (12-17 jaar) parket Utrecht (= provincie)	28
Tabel 5 Instroom meiden per maatschappelijke classificatie minderjarigen (12-17 jarig) parket Utrecht (= provincie)	28

Samenvatting

In 2010 deed Alleato in de provincie Utrecht onderzoek naar de stand van zaken rondom meidencriminaliteit en de problematiek die hiertoe leidt. Aanleiding was het jaarverslag 2007 van het Openbaar Ministerie, waarin te lezen is dat het aantal meisjes dat in aanraking komt met politie en justitie opvallend stijgt. Sinds enkele jaren verschijnen in de media steeds vaker berichten over delict- of probleemgedrag van meiden. Alleato onderzocht hoe het probleem in de provincie Utrecht wordt ervaren en wat de cijfers eigenlijk zeggen.

De cijfers die voorhanden zijn over meiden in de criminaliteit zijn niet eenduidig. Uit cijferonderzoek blijkt dat het aandeel van meiden in de criminaliteit is gestegen. Maar de cijfers van de verschillende instanties zijn niet duidelijk over de omvang van de stijging en de delicten waarin het aandeel van de meiden is gestegen. Er bestaan theorieën over waarom het aandeel van meiden in de criminaliteit de laatste jaren toeneemt, maar deze zijn nog onvoldoende getoetst. Het antwoord ligt in een combinatie van factoren. De manier waarop naar crimineel gedrag van jongens en meiden wordt gekeken, is aan verandering onderhevig. De stijging van het aandeel van meiden in de criminaliteit kan liggen aan deze veranderende kijk op criminaliteit door meiden. Het kan ook te maken hebben met classificering; het feit dat een delict het ene jaar onder de ene noemer valt, en het jaar daarop onder een andere. Tot slot kan het ook te maken hebben met het beter zichtbaar zijn van jongeren en hun gedrag, waardoor meer jongeren, en dus meiden, worden gepakt.

Uit de literatuur blijkt dat er verschillen zijn in oorzaken die kunnen leiden tot crimineel gedrag bij jongens en meisjes. De verschillen moeten worden gezocht op verschillende leefsterreinen, waarbij de thuissituatie een grotere rol speelden bij meiden dan bij jongens. Meiden reageren sterker op factoren uit de sociale context en meiden internaliseren hun problemen meer dan jongens. Dat leidt ertoe dat meiden langere tijd onzichtbaar zijn, en dat wanneer hun problematiek zichtbaar wordt, dat meteen een ernstig karakter heeft.

Uit de interviews met 25 professionals van politie en justitie, jeugdzorg, onderwijs en gemeenten, blijkt dat zij niet zozeer een verandering in de omvang van meiden criminaliteit zien, maar wel veranderingen in de heftigheid van problematiek van jongeren in het algemeen, en meiden in het bijzonder. De professionals geven aan dat de cijfers slechts het topje van de ijsberg zijn; wat eronder zit is veel belangrijker. Opvallend is het verschil tussen meiden en jongens, dat veelvuldig genoemd wordt door professionals; meiden zetten gedrag veel bewuster en doelgerichter in. Dit lijkt voort te komen uit het feit dat meisjes meer hechten aan sociale relaties en meer hun best doen deze relaties goed te houden. Een ander belangrijk verschil is het omgaan met seksualiteit en seksueel wervend gedrag. Aan de ene kant lijken meiden kwetsbaarder voor seksuele trauma's. Aan de andere kant zetten ze seksueel wervend gedrag soms in om zaken gedaan te krijgen, wat hen in sommige gevallen tot zowel slachtoffer als dader maakt.

Meer en diepgaander onderzoek naar meidenproblematiek blijft nodig, net als seksspecifieke aanpak van deze problematiek. Het probleemgedrag van meiden blijft lang onzichtbaar, wat het lastig maakt om er in een vroeg stadium iets aan te doen. Om de zichtbaarheid van meidenproblematiek te vergroten is het goed als preventieve projecten vaker worden ingezet. Daarnaast is het van belang dat de kennis over meidenproblematiek vergroot wordt en breder wordt verspreid, Professionals kunnen van elkaar leren als zij hun ervaringen met elkaar delen. Zij kunnen kenbaar maken wat zij nodig hebben om adequaat om te kunnen gaan met meidenproblematiek waardoor het huidige aanbod aan methodieken en projecten specifiek kan worden ingezet. Methodiekontwikkeling, bijvoorbeeld rondom de rol van ouders, blijft nodig.

Voorwoord

Voor het rapport 'Moordmeiden' deed Alleato in 2010 onderzoek in de provincie Utrecht. Aanleiding voor het project was een aantal signalen dat Alleato ontving over meiden in de provincie. Het zou slechter met ze gaan, ze zouden meer delicten plegen en vaker voorkomen in de cijfers van politie en Openbaar Ministerie. Berichten in landelijke dagbladen en op internet onderstreepten dit.

Of meiden echt zoveel meer delicten plegen, blijft de vraag. Maar dat ze te maken krijgen met een steeds heftiger problematiek lijkt vast te staan. Het heeft ons alleen maar gesterkt in onze overtuiging dat meiden méér verdienen. We hopen dan ook dat dit rapport een impuls kan zijn voor meer aandacht voor meiden bij gemeenten en lokale organisaties. En dat het een bron van informatie kan zijn voor andere instellingen, op regionaal en landelijk niveau, die zich met dit onderwerp (gaan) bezighouden.

Dit rapport had niet tot stand kunnen komen zonder de medewerking van onze respondenten en de feedback van de leden van de klankbordgroep. Wij willen hen hartelijk bedanken voor de tijd en inzet. Het project is financieel mogelijk gemaakt door de provincie Utrecht.

Tot slot dragen we dit rapport op aan de meiden die onderwerp zijn van dit onderzoek. Jullie zijn 'moordmeiden'!

Inger Luijten
Bregje Pieters
Miriam Zandvliet

Alleato, november 2010

Inleiding onderzoek

1.1 Aanleiding

Een van de aanleidingen voor dit onderzoek is het jaarverslag over 2007 van het Openbaar Ministerie. Hieruit blijkt dat het aantal meiden dat op het slechte pad belandt opvallend is gestegen: een vergelijking met 2002 laat zien dat het aantal processen-verbaal tegen meiden is gegroeid met 54.6%. Het is onduidelijk waarom het aandeel van meiden in de criminaliteit de laatste jaren toeneemt. Er bestaan wel ideeën over, maar deze zijn nog onvoldoende getoetst. Zo bestaat het idee dat de toename van het criminele gedrag onder meiden ontstaat doordat meiden zich meer 'jongensachtig' gaan gedragen (emancipatie- of masculiniteitsgedachte). Dit gedrag houdt in dat meiden, in plaats van problemen te internaliseren, hun frustraties nu meer en vaker op de buitenwereld afreageren (externalisatie). Meiden zouden dus bezig zijn aan een zogenaamde inhaalslag.

Een agent van de politie in Utrecht geeft aan dat er nauwelijks aandacht is voor meiden, terwijl die er wel zou moeten zijn. Hij stelt dat meiden winkeldiefstallen plegen en betrokken zijn bij vechtpartijen. "Alle aandacht gaat nu naar jongens, omdat zij veel op straat hangen en overlast veroorzaken. Hierdoor komen jongens meer dan meisjes in aanraking met de politie." Maar het aandeel van meiden in de criminaliteit neemt toe en daarom vindt de agent "dat er nu wel onderzoek naar meiden moet worden gedaan."

In de media verschijnen berichten over de toename van meiden in de criminaliteit.

Criminele tienermeisjes gepakt

Een groep van elf tienermeisjes is in Delfzijl gearresteerd voor het plegen van zeker negentig winkeldiefstallen in de stad. Twee meisjes van veertien en vijftien jaar oud worden door de politie gezien als leidsters van de groep.

De diefstallen werden gepleegd in supermarkten en kledingzaken in de periode van mei vorig jaar tot april dit jaar. Agenten hadden de tieners al langer in het vizier en konden ze deze maand aanhouden na uitgebreid onderzoek. De meiden zijn in afwachting van hun strafzaak op vrije voeten gesteld. Het is de derde groep jeugdige winkeldieven die in korte tijd in de Groningse havenstad is opgepakt.

Bron: *Spits*, 26 april 2010.

Dr. H. B. Ferwerda, directeur en onderzoeker bij Advies- en Onderzoeksgroep Beke te Arnhem: "Toen criminaliteit onder meisjes zich voor het eerst voordeed, ging het vooral om meidendelicten zoals het stelen van cosmetica, kleren, lingerie of oorbellen. Nu zie je dat ze ook worden opgepakt als verdachten van mishandeling, bedreiging of intimidatie. Meisjes manifesteren zich steeds vaker als groep op straat en laten zich als groep zien en gelden."

Bron: *Algemeen Dagblad*, 29 januari 2008.

Alleato meent dat het, gezien de stijging van het aandeel van meiden in criminaliteit, het moment is om in te zetten op een preventieve aanpak gericht op meiden en hun problematiek. Meiden lijken een vergeten groep; bijna alle aandacht gaat uit naar (allochtone) criminele jongens. Echter, een helder inzicht in de aard en de omvang van deze meidenproblematiek ontbreekt nog. Het is van belang hierin inzicht te krijgen in de provincie Utrecht, voordat methodieken en projecten voor deze doelgroep worden ontwikkeld. Alleato vindt het van belang dat projecten die worden opgezet ook echt *werken*, en wil met dit onderzoek graag een bijdrage leveren aan uitgangspunten en voorwaarden voor dergelijke effectieve projecten.

Dit rapport 'Moordmeiden' is gericht op het ontwikkelen en het verbreden van kennis over de problematiek van meiden in de provincie Utrecht. De provincie financierde het project.¹

1.2 Doelstelling onderzoek

Doel van het onderzoek 'Moordmeiden' is inzicht krijgen in de aard en omvang van de problematiek die uiteindelijk kan leiden, of heeft geleid, tot crimineel gedrag door meiden van 12 tot 18 jaar in de provincie Utrecht.

Aan de hand van onderzoeksbronnen en het daaruit afgeleide beeld over meidenproblematiek, willen wij aanbevelingen doen over de aanpak van deze problematiek. En een suggestie doen voor projecten vanuit een preventieve focus.

1.3 Onderzoeksgebied

In dit onderzoek richten wij ons op de provincie Utrecht. In het bijzonder op vijf van de 29 gemeenten: Utrecht, Amersfoort, IJsselstein, Woerden en Utrechtse Heuvelrug. Deze noemen wij de focusgemeenten. Voor deze gemeenten is gekozen vanwege een

¹ Het project is gefinancierd uit de Stimuleringsregeling Maatschappelijke Ontwikkeling 2008-2009, thema 3: good practices maatschappelijke ontwikkeling.

evenwichtige verdeling in ligging, grootte (groot, klein en middelgroot) en stedelijk/platteland. Aangenomen mag worden dat de grootste problemen zich voordoen in de grootste steden. Maar kleinere gemeenten zijn ook in het onderzoek betrokken. Er komen namelijk steeds vaker signalen uit het veld dat er in randgemeenten grootstedelijke problematiek voorkomt en dat jongeren in kleinere gemeenten problemen veroorzaken omdat er te weinig voorzieningen zijn.

1.4 Onderzoekspopulatie

In dit onderzoek richten wij ons op meiden van 12 tot 18, dus tot en met 17 jaar. Waar mogelijk zullen we de vergelijking maken met jongens in dezelfde leeftijdscategorie. Omdat sommige instanties een andere indeling gebruiken, of omdat in sommige onderzoeken en artikelen net een andere leeftijdscategorie wordt gebruikt, kan het voorkomen dat ook meiden buiten deze groep betrokken worden (bijvoorbeeld omdat meiden van 18 jaar wel meegerekend worden). We zullen dit altijd aangeven.

1.5 Onderzoeksvraag

De hoofdvraag in dit onderzoek is:

Wat is de omvang en aard van de problematiek die uiteindelijk tot crimineel (risico)gedrag kan leiden, van meiden tussen de 12 en 18 jaar in de provincie Utrecht?

Deelvragen hierbij zijn:

- A Hoe wordt over de toename van het aantal meiden in de criminaliteit gedacht?
- B Wat zijn de redenen voor de stijging van het aantal meiden dat crimineel gedrag vertoont?
- C Wat kan worden gezegd over de omvang en de aard van de problematiek van meiden in de criminaliteit in de vijf onderzochte focusgemeenten?
- D Is de aard van de problematiek van meiden veranderd door de jaren heen?
- E Welk strafbaar gedrag plegen meiden en is dit veranderd door de jaren heen?
- F Welke factoren worden gezien als (risico)factoren voor crimineel gedrag bij meiden?
- G Wat kenmerkt de meidenproblematiek die uiteindelijk tot crimineel (risico)gedrag kan leiden?
- H In hoeverre is er verschil/overeenkomst tussen de problematiek van meiden en jongens?
- I In hoeverre is er verschil/overeenkomst tussen de problematiek van allochtone en autochtone meiden?
- J Hoe verhoudt de rol van de professional zich ten opzichte van de aard van de problematiek van meiden?
- K Wat kan worden gezegd over de aard van de problematiek en het verschil/de overeenkomst tussen de vijf onderzochte focusgemeenten?

Overig

- L Wat zijn succesvolle methodes of projecten voor meiden die risicovol gedrag of crimineel gedrag vertonen?

1.6 Onderzoeksmethode

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn er verschillende bronnen bestudeerd en interviews gehouden.

De onderzoeksresultaten zijn voorgelegd aan een klankbordgroep. Hierin zaten professionals en andere betrokkenen bij het onderzoek (overzicht van deelnemers aan de klankbordgroep in bijlage B).

1. Literatuuronderzoek en verzamelen feiten & cijfers:

- Uitvoeren van literatuuronderzoek, verzamelen achtergrondinformatie, methodieken en *best practices* van relevante organisaties zoals faculteiten Criminologie en het Nederlands Jeugdinstituut, andere Centra voor Maatschappelijke Ontwikkeling, het Verweij-Jonker Instituut, etc.
- Verzamelen van feiten en cijfers bij relevante organisaties zoals politie, Centraal Bureau voor de Statistiek, Openbaar Ministerie en de Raad voor de Kinderbescherming.

2. Interviews met:

- Beleidsambtenaren Jeugd en/of Jeugd en Veiligheid bij de vijf focusgemeenten in de provincie Utrecht.
- Leden van de klankbordgroep. In groepsessies met de tien leden van de klankbordgroep zijn de voorlopige en definitieve onderzoeksresultaten besproken.
- Twintig professionals werkzaam bij o.a. welzijns- en jongerenwerk, jeugdzorginstellingen en universiteiten (lijst met overzicht van de respondenten in bijlage C).
- Zeven meiden, waarvan een individueel en zes in groepsverband.

1.7 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd: In hoofdstuk 2 worden eerst de definities gegeven waarmee we werken. Dan volgen de bevindingen uit het literatuuronderzoek. Waarna de cijfers die we van de diverse instanties ontvingen onder de loep worden genomen.

In hoofdstuk 3 worden de uitkomsten uit de interviews met professionals en meiden gepresenteerd. Na een toelichting op de manier waarop we de interviews hebben opgezet en uitgevoerd, volgt de visie van professionals uit diverse disciplines op de meidenproblematiek en risicofactoren die kunnen leiden tot crimineel gedrag.

In hoofdstuk 4 staan de conclusies en aanbevelingen die volgen uit de hoofdstukken 2 en 3. We geven hier antwoord op de onderzoeksvragen.

In hoofdstuk 5 tenslotte is een overzicht te vinden van voornamelijk preventieve projecten gericht op meiden. Het is een greep uit de interventies, methodieken en activiteiten die landelijk beschikbaar zijn. Deze projecten geven inzicht in de manier waarop kan worden omgegaan met meidenproblematiek, en het voorkomen daarvan.

Feiten en cijfers

Deskresearch naar meidenproblematiek

Inleiding

Bij instanties zoals de politie en het Openbaar Ministerie zijn cijfers beschikbaar over het aantal gepleegde en afgedane delicten door meiden in de provincie Utrecht. Er is verder geen provincie-specifieke informatie te vinden, maar wel algemene informatie uit onderzoeken, landelijke cijfers en (kranten)artikelen. Deze informatie vormt een uitgangspunt voor de interviewvragen aan professionals en meiden.

In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens aan bod de definities waar we mee werken, een analyse van de literatuur over dit onderwerp en een analyse van het cijfermateriaal. Dit hoofdstuk sluiten we af met een conclusie: Wat nemen we mee?

2.1 Definities

In deze paragraaf worden definities gegeven van een aantal termen die veel in het onderzoek gebruikt worden.

Crimineel gedrag

Delinquent of crimineel gedrag is een verzamelterm voor gedrag dat volgens de wet strafbaar is en daarom tot een maatregel of straf kan leiden. Kinderen onder de twaalf jaar kunnen in Nederland niet strafrechtelijk vervolgd en veroordeeld worden. Officieel gaat het bij jeugddelinquentie dus om jongeren die ouder zijn dan twaalf jaar. Er wordt onderscheid gemaakt tussen overtredingen en misdrijven. Overtredingen door jongeren zijn voornamelijk lichte vormen van regelovertradingen, zoals zwartrijden en vuurwerk afsteken buiten de daarvoor bestemde periode. Misdrijven zijn zwaardere strafbare feiten, zoals (winkel)diefstal, inbraak, mishandeling, beroving of verkrachting (Blom & van der Laan 2006).

Internaliserende problemen

Ook wel emotionele problemen genoemd. Voorbeelden hiervan zijn: angst- en depressiviteitsklachten, teruggetrokken gedrag en psychosomatische klachten. Dit kan zich uiten in bijvoorbeeld eetstoornissen of depressie. Internaliserende problemen komen vaker voor bij meisjes dan bij jongens. De prevalentie van deze problemen neemt in de leeftijd van 12 tot 18 jaar toe, bij jongens stabiliseert dit. Migrantenmeisjes ervaren vaker emotionele problemen dan autochtone meisjes, o.a. door - gebrekkige communicatie met ouders, gebrek aan keuze- en bewegingsvrijheid en de bi-culturele positie. (Bron: *Onze jeugd van tegenwoordig*, ministerie Jeugd en Gezin, 2009)

Externaliserende problemen

Ook wel gedragsproblemen genoemd. Voorbeelden hiervan zijn agressief gedrag (vechten, pesten en plagen, ongehoorzaamheid, vernieling) en delinquent gedrag (stelen, liegen, spijbelen, vandalisme, brandstichting, weglopen). (Bron: *Onze jeugd van tegenwoordig*, ministerie Jeugd en Gezin, 2009)

Gedragsproblematiek

Een jeugdige heeft gedragsproblemen als hij regelmatig ongewenst gedrag vertoont dat in eerste instantie voor anderen storend is. Voorbeelden zijn driftbuien en woedeaanvallen, agressief gedrag, pesten en crimineel gedrag.

Een gedragsprobleem wordt een gedragsstoornis als:

- het ongewenst gedrag langer dan zes maanden aanhoudt én de symptomen in bepaalde combinaties voorkomen, die beschreven zijn in de DSM-IV, een diagnostisch handboek voor psychiaters (bron: Nederlands Jeugdinstituut, www.nji.nl).

Jeugdgroepen

Om jeugdoverlast- en criminaliteit in het algemeen beter in beeld te krijgen ontwikkelde Onderzoeks- en adviesbureau Beke een methodiek, die hulp biedt bij de aanpak van problematische jeugdgroepen. Met deze shortlist-methodiek of groepsaanpak is het mogelijk een inschatting te maken van jeugdgroepen die overlast veroorzaken. Deze methodiek deelt jeugdgroepen die voor problemen zorgen in drie categorieën in:

- hinderlijke groepen
- overlastgevende groepen
- criminele groepen

(www.wegwijzerjeugdenveiligheid.nl).

2.2 Bevindingen uit de literatuur

Inleiding

Het literatuuronderzoek kent een aantal beperkingen.

Een eerste beperking is het geringe aantal bronnen. Hoewel het aantal meiden in de criminaliteitscijfers stijgt, lijken tot voor kort maar weinig onderzoekers zich hierover te buigen. Een blik op de literatuur omtrent meiden in de criminaliteit, leert dat het aantal onderzoeken hiernaar uit het laatste decennium, op de vingers van twee handen te tellen is. De redenen dat onderzoek zich niet vaak richt op jonge vrouwen en meiden in de criminaliteit, zijn dat de delicten die ze plegen vaak minder ernstig zijn - en dus is er minder noodzaak het te bestuderen - en dat deze vorm van criminaliteit minder vaak voorkomt, waardoor deze lastiger te bestuderen is (Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010).

Een tweede beperking is dat de meeste literatuurstudies uitgevoerd zijn in Amerika. Dat heeft een bijkomend nadeel. Het ligt niet voor de hand dat risicofactoren die gevonden zijn in Amerikaanse studies, één op één gegeneraliseerd kunnen worden naar Europese meiden en vrouwen. Zo is geweldpleging en wapengebruik in Amerika veel hoger, net als bendegeweld en delicten gepleegd in bendes (*gangs*). Verder laten Amerikaanse cijfers veel vaker drugsgerelateerde delicten zien en kunnen jongeren in Amerika, in tegenstelling tot veel Europese landen, worden vervolgd voor weglopen. Tot slot is de kloof tussen hoge en lage

inkomens in Amerika groter dan in veel Europese landen en zijn er in Amerika minder wetten voor sociale zekerheid, wat kan leiden tot grotere armoede (Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010). Amerikaanse onderzoeken zijn dus zeker niet zonder meer toepasbaar op de Nederlandse situatie.

Een derde beperking is dat het bestaande onderzoek naar vrouwen in de criminaliteit vaak omissies bevat. Zo hebben onderzoeken zich in het verleden vaak geconcentreerd op blanke vrouwen, of zijn eenoudergezinnen buiten beschouwing gelaten (Hoyt & Scherer, 1998).

Wij hebben geprobeerd een zo compleet mogelijk beeld te schetsen van het bestaande onderzoek. Wat betreft de conclusies die uit de bestudeerde literatuur kunnen worden getrokken, moeten we - vanwege hierboven beschreven beperkingen - enige voorzichtigheid in acht nemen.

Dit hoofdstuk gaat eerst in op het verband tussen seksualiteit en criminaliteit, en de veranderende opvattingen hierover in de literatuur. Daarna volgt een analyse van de oorzaken en risicofactoren van de problematiek rondom meiden en van crimineel gedrag van meiden.

2.2.1 Seksualiteit als oorzaak van criminaliteit

Vroegere theorieën over vrouwen in de criminaliteit benadrukken seksualiteit zowel als de oorzaak als de uiting van grensoverschrijdend gedrag van vrouwen. De natuurlijke aanleg van vrouwen om te bedriegen en hun vroegtijdige rijpheid kunnen volgens veel onderzoekers in de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw niet anders dan leiden tot grensoverschrijdend gedrag (Hoyt & Scherer, 1998). Een foute instelling van vrouwen, psychologische problemen en een problematisch leven thuis worden genoemd als andere oorzaken van crimineel gedrag bij vrouwen. Daarentegen worden de oorzaken voor mannelijk crimineel gedrag gezocht in externe factoren, zoals gedrag van leeftijdgenoten, een lage sociale klasse en een gebrek aan scholingsmogelijkheden (Simourd & Andrews, 1994). Als gevolg kregen vrouwen in de criminaliteit een ander stigma dan mannen. Volgens sommige onderzoekers leidde dit tot een dubbele standaard in het rechtssysteem: mannen en vrouwen die dezelfde delicten hadden gepleegd, werden niet hetzelfde behandeld (Hoyt & Scherer, 1998).

De cijfers over delicten gepleegd door mannen en vrouwen, zowel in Amerika als in Europa, laten net als vijftig jaar geleden verschillen zien: vrouwen plegen nog steeds minder delicten dan mannen, en ook minder zware delicten (Simourd & Andrews, 1994). Zonder hier al teveel op in te gaan is het interessant op te merken dat er wereldwijd discussie is over waaróm mannen veel meer antisociaal gedrag laten zien dan vrouwen. Staan zij bloot aan meer risicofactoren dan vrouwen of reageren zij anders op deze risicofactoren? (o.a. in Moffitt, Caspi, Rutter & Silva, 2001).

Hoewel vrouwen dus nog steeds minder delicten plegen dan mannen, stijgen de cijfers van meiden en vrouwen in de criminaliteit de afgelopen jaren sterk. En veel sterker dan bij jongens en mannen (Zahn, 2009; ANP, november 2009; jaarbericht OM, juni 2010). En recent onderzoek, onder andere door zelfrapportage bij meisjes en vrouwen, laat ook zien dat vrouwen betrokken zijn bij steeds meer soorten én steeds meer zwaardere delicten (Simourd & Andrews, 1994). Pogingen om dit te verklaren lijken vaak te falen omdat er te weinig kennis is over de complexe relatie tussen sekse en criminaliteit. De gangbare theorieën gaan nog steeds vaak uit van het mannelijk standpunt (Zahn, 2009). Een belangrijke bijdrage op dit gebied komt uit de feministische hoek: theorieën uit deze stroming over conceptualisering van sekse en sekseverschillen maken steeds meer duidelijk over de complexe relatie tussen sekse en criminaliteit (Zahn, 2009). Er bestaat dus weinig onderzoek naar verbanden tussen sekse en de omvang en aard van criminaliteit.

2.2.2 Oorzaken van crimineel gedrag en problematiek van meiden

Hieronder volgen de bevindingen van de analyse van verschillende onderzoeksbronnen over de risicofactoren voor crimineel gedrag en problematiek van jonge vrouwen en meiden. Voor zover mogelijk worden verschillen met jongens aangegeven. Erg behulpzaam hierbij is het artikel van Wong, Slotboom en Bijleveld uit begin 2010 geweest, waarin zij onderzoeken naar criminaliteit onder jonge vrouwen en meiden uit verschillende Europese landen naast elkaar leggen en risicofactoren voor beide seksen destilleren.

De risicofactoren zijn verdeeld in vier clusters, naar voorbeeld van Wong, Slotboom en Bijleveld:

1. individuele factoren (persoonlijkheid, probleemgedrag, morele ontwikkeling, etc.)
2. familiefactoren (opvoeding, familiale relaties, situatie in de familie, etc.)
3. schoolfactoren (schoolprestaties, betrokkenheid bij school, etc.)
4. *peer*-factoren² (aantal vrienden, kwaliteit van relatie met leeftijdgenoten en criminele leeftijdgenoten)

Individuele factoren

- Een asociale persoonlijkheid geeft een groter risico op crimineel gedrag. Dit geldt voor zowel jongens als meisjes. Opvallend genoeg wordt ook ADHD genoemd als factor. Er is in ieder geval aangetoond dat ADHD een risicofactor is voor jongens. In hoeverre dit ook geldt voor meisjes is minder duidelijk, mede omdat er veel minder bekend is over ADHD bij meisjes (Fishbein e.a in Zahn 2009).

2 Het woord *peer* is hier niet vertaald in verband met de leesbaarheid. Met *peers* worden leeftijdgenoten bedoeld, dus een veel bredere groep dan enkel vrienden. Omdat het woord *peer(s)* ook in het Nederlands steeds meer wordt gebruikt, is besloten dit woord te gebruiken.

- Meisjes staan niet alleen vaker dan jongens bloot aan risicofactoren zoals een seksueel trauma, ze reageren ook anders op traumatische gebeurtenissen: meer naar binnen gericht. Dit resulteert vaker dan bij jongens in psychosociale problematiek (Fishbein e.a in Zahn, 2009).
- Een laag IQ is voor beide seksen een risicofactor. Er zijn echter tekortkomingen in verrichtte studies, waardoor de invloed niet duidelijk is. Wel is helder dat andere factoren, zoals geweld en vroegrijpheid, de relatie tussen een laag IQ en crimineel gedrag kunnen versterken (Fishbein e.a. in Zahn, 2009; Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010).
- Zowel een laag als een heel hoog zelfbeeld kunnen een risicofactor zijn voor meiden. Dit in tegenstelling tot jongens, waarbij een laag zelfbeeld wel een risicofactor is, maar een hoog zelfbeeld niet (Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010).
- Tot slot heeft onderzoek uitgewezen dat delinquente vrouwen en meiden vaker depressief, suïcidaal en aan de alcohol of drugs zijn (Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010). De vraag is in hoeverre dit een oorzaak is of een gevolg.

Familiefactoren

- In het algemeen heeft inadequaat ouderschap een sterke invloed op het risico voor een meisje om crimineel te worden. Dat geldt overigens ook voor jongens (Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010). Daarom is ook de kwaliteit van de relatie tussen ouders en kinderen van belang: een warme relatie heeft een beschermende werking. Het verschil voor jongens en meisjes is niet duidelijk. Sommige onderzoeken zeggen dat - met name voor meiden - weinig support van de moeder een grote invloed heeft, terwijl weinig ondersteuning van de vader dat niet heeft. Andere onderzoeken geven aan dat dit net zo goed geldt voor jongens (Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010).
- Meisjes zijn kwetsbaarder voor problemen thuis. Echter, deze theorie wordt bij tijd en wijle in twijfel getrokken. Als het bijvoorbeeld gaat om eenoudergezinnen en scheidingen, lijkt dat net zo'n groot effect te hebben op jongens (Kruttschnitt en Giordano in Zahn, 2009). Wel kan gesteld worden dat meisjes die binnen hun gezin traumatische ervaringen - zoals mishandeling - hebben ondergaan, een laag zelfbeeld hebben en op latere leeftijd vaak zelf ook mishandelingen begaan.
- Verder kan duidelijk worden gesteld dat de betrokkenheid van ouders bij de activiteiten van het kind (zicht hebben op vrienden, hobby's, weten waar het kind uithangt) een negatieve invloed heeft op het risico om crimineel te worden (Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010).
- Meiden die vaak en veel van huis zijn, hebben een groter risico om crimineel te worden. Opvallend genoeg geldt dit niet voor jongens (Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010).
- Het opgroeien in een achterstandsbuurt is een risicofactor (Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010).
- Tot slot zijn een veroordeelde vader of een delinquente broer of zus een risicofactor voor meiden. Een veroordeelde moeder is dat niet. (Wong, Slotboom & Bijleveld, 2010).

Schoolfactoren

- Uit onderzoek blijkt dat een falende schoolcarrière voor zowel jongens als meisjes een risicofactor is. Maar er valt weinig te zeggen in hoeverre dit verschilt voor jongens en meiden. Er zijn grote verschillen tussen onderzoeken. Zo zeggen sommige onderzoekers dat een falende schoolcarrière een grotere invloed heeft op jongens. In andere gevallen lijkt dat af te hangen van de opzet van de onderzoeksstudie. Hetzelfde geldt voor studies die onderzoeken in hoeverre de band met school beschermend kan werken. De meeste studies stellen dat dit evenzeer geldt voor meisjes als voor jongens, terwijl anderen beargumenteren dat dit afhangt van het type delict of de etnische samenstelling van de studie (Payne, Gottfredson & Kruttschnitt in Zahn, 2009).
- Ook de onderzoeken naar de samenhang tussen school en drugsgebruik (drugsgebruik is een indicator voor crimineel gedrag) lijken niet eenduidig. Terwijl sommige onderzoeken aangeven dat een goede binding met school een groter beschermend effect heeft voor meiden dan voor jongens als het gaat om middelengebruik, beweren andere onderzoeken dat dit niet uitmaakt of zelfs andersom is (Payne, Gottfredson & Kruttschnitt in Zahn, 2009).
- Tot slot is schooluitval een belangrijke indicator voor crimineel gedrag, zowel voor jongens als meisjes. De kans dat een jongere zonder diploma verdacht wordt van het plegen van een misdrijf, is bijna 2,5 keer zo groot als bij een jongere die wel een diploma heeft (Blom, Oudhof, Bijl & Bakker, 2005).

Peer-factoren

- Het hebben van delinquente vrienden en leeftijdsgenoten (*peers*) is een risicofactor voor zowel meiden als jongens. *Peers* kunnen ook een katalyserende werking hebben. Als er andere risicofactoren aanwezig zijn, kunnen *peers* deze versterken en het laatste 'duwtje' geven. Bijvoorbeeld: seksueel misbruik en andere trauma's zijn, zoals eerder gezegd, direct gelinkt aan crimineel gedrag. Maar het lijken de *peers* te zijn die ervoor zorgen dat een meisje ook echt crimineel gedrag gaat vertonen. Zonder deze *peers* zouden veel meisjes die blootstaan aan hoge risicofactoren zich niet wenden tot crimineel gedrag. Zonder deze *peers* zouden eetstoornissen, depressies en andere seksespecifieke uitingen van een trauma meer voor de hand liggen (Giordano in Zahn, 2009).
- Dat in mindere mate ook voor armoede, ouders met criminele activiteiten en gebrek aan schoolsucces. Vriendjes (een relatie) kunnen ook een grote rol spelen, maar hier is te weinig onderzoek naar gedaan (Giordano in Zahn, 2009).
- Als meiden geweld gebruiken, is dat vaak tegen andere meiden. In andere gevallen is geweld er vaak op gericht om fysiek of seksueel misbruik af te weren. Dat kan gericht zijn tegen de personen die misbruiken, tegen personen die hen niet beschermen of tegen personen op wie angst en woede worden afgereageerd. Een meisje dat met een jongen vecht, om een andere reden dan seksueel of fysiek misbruik af te wenden, komt zelden voor (Moray & Chesney-Lind in Zahn, 2009).

Sociaal kapitaal

Uit de literatuur blijkt dat de samenstelling van of gebrek aan sociaal kapitaal een risicofactor kan zijn voor crimineel gedrag. Dit geldt zowel voor meiden als voor jongens. Het begrip sociaal kapitaal slaat op sociale verbanden en relaties die mensen aangaan, en de daar aanwezige gedeelde kennis, normen, regels en verwachtingen. Door licht te werpen op sociale bindingen binnen de eigen groep, met leden van andere groepen en met instituties zoals overheidsinstanties, kan verhelderd worden op welke wijze mensen al dan niet tot criminaliteit overgaan (Blom, Oudhof, Bijl & Bakker, 2005). Sociaal kapitaal kan bijdragen aan probleemgedrag of criminele activiteiten (bijvoorbeeld door omgang met foute vrienden), terwijl ook het gebrek aan sociaal kapitaal een factor kan zijn (geen andere uitweg zien dan het criminele pad, omdat er niemand is op wie je terug kunt vallen). Alle eerder in dit hoofdstuk beschreven factoren vallen onder het containerbegrip 'sociaal kapitaal', waarvan verwacht wordt dat het de komende jaren een steeds belangrijkere rol gaat spelen.

Meer dan helft Marokkaanse jongens in aanraking met politie voor 22ste

Meer dan de helft van de Marokkaanse jongens in Nederland is vóór zijn 22-ste in aanraking geweest met de politie. Bij een derde van deze groep gebeurde dat zelfs vijf keer of vaker. Dat blijkt uit onderzoek dat is gepubliceerd in het Tijdschrift voor Criminologie.

De onderzoekers hebben de gegevens gebruikt van iedereen die in 1984 is geboren, en gingen na hoe vaak zij tussen hun 12-de en 22-ste in aanraking zijn geweest met de politie.

In totaal is 23 procent van alle jongens in aanraking geweest met de politie. Voor meisjes is dat vijf procent. Voor jongeren van niet-Nederlandse afkomst zijn de percentages hoger dan voor autochtone jongeren. Marokkaanse jongens zijn sterk oververtegenwoordigd, maar ook Marokkaanse meisjes komen vaker in aanraking met de politie.

Over de verklaring zijn de wetenschappers het nog niet eens. Er zou een verband kunnen zijn met de maatschappelijke achterstand van veel allochtonen, maar het is ook mogelijk dat culturele aspecten en de sociale omgeving een rol spelen.

Een verklaring waarvoor in Nederland nog weinig aandacht is, is volgens de onderzoekers dat de politie meer let op bijvoorbeeld Marokkanen dan op autochtonen. In België hebben wetenschappers wel de tendens vastgesteld dat justitie discrimineert.

Bron: *Novum*, 25-06-2010

Verschillen tussen autochtone en allochtone meiden

In de kleine hoeveelheid literatuur over meiden en criminaliteit in Nederland, is weinig tot niets te vinden over het verschil tussen verschillende etnische groepen. Hoewel er voldoende geschreven is over bijvoorbeeld het aandeel van jongens van Marokkaanse afkomst, is er weinig bekend over allochtone meiden in de criminaliteit. Over de relatie tussen afkomst en crimineel gedrag van meiden is vrijwel niets bekend.

Allochtoon meisje vertoont vaker suïcidaal gedrag

Jonge vrouwen en meisjes met een Turkse en Surinaams-Hindoestaanse achtergrond doen vaker een zelfmoordpoging dan autochtone jonge vrouwen en meisjes. Dat blijkt uit het proefschrift van Diana van Bergen waarop zij op 25 juni promoveert aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Van Bergen onderzocht hoe vaak suïcidaal gedrag en gedachten daarover voorkomen bij jonge vrouwen van Hindoestaans-Surinaamse, Turkse en Marokkaanse afkomst tussen de 15 en 24 jaar. Ook keek ze naar het verband tussen het suïcidaal gedrag en de etnische afkomst. Uit het onderzoek bleek dat Turkse en Marokkaanse meisjes vooral kwetsbaar zijn voor suïcidaal gedrag omdat zij vaak niet vrij zijn om te beslissen over hun levensloop. Zij strijden vaak met familie over belangrijke keuzen rondom relaties en zelfontplooiing. Surinaams-Hindoestaanse meisjes bleken, evenals autochtone meisjes, vaak een zelfmoordpoging te doen door het gemis aan betekenisvolle en hechte relaties met hun familie.

Bron: *Vrije Universiteit*, 12 juni 2009

Als allochtone meiden in het nieuws komen in relatie tot problematiek, heeft dat vaak te maken met internaliserend gedrag.

Conclusie: Wat nemen we mee uit de literatuur?

Voor ons onderzoek kan het belangrijk zijn in het achterhoofd te houden dat er lange tijd anders werd gekeken naar crimineel gedrag van jongens en meiden. Het zou kunnen dat ook in Nederland de rechterlijke macht en andere instanties zich laten of lieten beïnvloeden door het feit dat een delict gepleegd is door een jongen dan wel een meisje. Hieraan gekoppeld is het goed om te onthouden dat de stijging in de cijfers van delicten gepleegd door meiden, ook kan liggen aan een veranderende kijk op criminaliteit door meiden. Verder is het goed om te bedenken dat er naast een stijging van het *aantal* delicten, ook een verandering kan zijn opgetreden in het *soort* delicten dat gepleegd wordt door meiden. Tot slot zit er verschil in de oorzaken voor crimineel gedrag tussen jongens en meisjes. Zo lijken meiden sterker te reageren op factoren uit de sociale context en ervaren meiden problemen meer internaliserend.

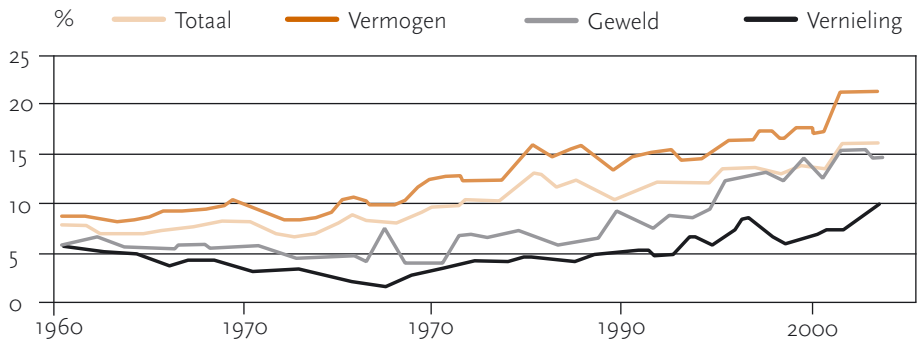
2.3 Bevindingen uit het cijferonderzoek

Inleiding

De cijfers liegen er niet om. Meiden worden in Nederland vaker gestraft voor een delict dan pakweg tien jaar geleden. Daardoor stijgt de laatste tijd de aandacht voor meiden en criminaliteit explosief. Hoewel er weinig systematisch en langdurig onderzoek is gedaan naar de toename van meiden in de criminaliteit, weerhoudt dat de media en andere commentatoren er niet van om te gissen naar eventuele oorzaken (en deze te poneren als werkelijkheid). Toenemende stress en een grotere onafhankelijkheid van vrouwen worden vaak genoemd als belangrijkste oorzaken. Maar op dit punt lopen onderzoekers en beleidsmakers tegen een vraag aan: hoe moeten de cijfers worden geïnterpreteerd? Is het gedrag van meiden echt substantieel veranderd, wat zich uit in cijfers (de zogenaamde *Behavior Change Hypothesis*), of heeft een veranderende kijk op jeugdcriminaliteit ervoor gezorgd dat de signalering en bestraffing van criminele activiteiten door meiden groter is geworden, de *Policy Change Hypothesis* (Steffensmeier en Schwartz in Zahn, 2009)? Onderzoek geeft nog geen uitsluitsel welke van de twee hypothesen waar is, maar de waarheid lijkt te liggen in een combinatie van factoren.

In dit hoofdstuk volgt een analyse van de cijfers over meiden in de criminaliteit. Eerst op landelijk niveau, vervolgens voor de provincie Utrecht, met extra aandacht voor de focusgemeenten.

2.3.1 Cijferonderzoek: Nederland

Bron: CBS

Grafiek 1: Ontwikkeling criminaliteit minderjarige vrouwen (12 -17 jaar)

Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt duidelijk dat crimineel gedrag onder meisjes en vrouwen toeneemt. Het aantal verhoorde meisjes dat werd verdacht van een misdrijf steeg tussen 1998 en 2003 met 48%. Tussen 1995 en 2002 steeg het aantal gedetineerde vrouwen met 90%. In de media duiken keer op keer berichten op over delicten die door vrouwen zijn gepleegd.

Meer geweld en vernieling door meisjes

Minderjarige vrouwen zijn op het gebied van de criminaliteit bezig met een inhaalslag die rond 1980 begon. Het aandeel verdachte minderjarige vrouwen stijgt namelijk sinds 1980 geleidelijk en bereikte in 2003, met bijna 16 procent van de verdachte jongeren, een voorlopig hoogtepunt. Vergeleken met begin jaren zestig is het aandeel van de meisjes in de totale jeugdcriminaliteit verdubbeld. Het aandeel van de meisjes in geweldscriminaliteit en vernielingen is sinds 1960 zelfs verdrievoudigd. Van de jongeren die verdacht zijn van vermogensmisdrijven was in 2003 één op vijf een meisje. Dit is een verdubbeling ten opzichte van 1960.

Bron: *StatLine*, Politiestatistiek / CBS

Ook meer recente cijfers laten deze trend zien. Zo signaleert korpschef Erik Akerboom van de Raad van Hoofddistricten in 2008 een toename van het aantal meisjes dat in bendes actief is. Het signaal sluit aan bij de trend dat vrouwen steeds vaker als verdachten opduiken in politieregistraties. Volgens de Landelijke Criminaliteitskaart die het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) jaar-

lijks uitbrengt, neemt het aantal vrouwen dat wordt aangehouden voor misdrijven sinds 2000 langzaam maar structureel toe. Hoewel het hierbij meestal gaat om minder ernstige misdrijven, neemt de gewelddadigheid van vrouwen onmiskenbaar toe (Trendsinglement 2009, het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid). En ook elders in de media verschijnen meer berichten over meiden die problemen veroorzaken en met de politie in aanraking komen.

Forse stijging strafzaken tegen meisjes

In de afgelopen dertien jaar is het aantal strafzaken tegen meisjes verdrievoudigd. Het aantal zaken dat het Openbaar Ministerie (OM) en de rechters jaarlijks afdoen, steeg tussen 1995 en 2008 van ruim 2200 naar meer dan 6800. Dat blijkt maandag uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Ook het aantal strafzaken tegen jongens nam toe, maar naar verhouding minder sterk, van ongeveer 21.000 in 1995 naar 31.000 in 2008. Strafzaken tegen minderjarigen eindigen vaker bij het OM dan bij de rechter. Het OM nam vorig jaar bijna tweederde van alle 38.000 afgedane strafzaken tegen minderjarigen voor zijn rekening. Bij de rechters gaat het om een op de negen strafzaken. Bij een op de vijf afgedane strafzaken tegen minderjarigen ging het in 2008 om een meisje. In 1995 was dat nog een op de tien.

Bron: ANP, 2 november 2009

Jeugdcriminaliteit daalt, meisjes worden agressiever

Het aantal minderjarige verdachten is in 2009 met 13,5 procent gedaald. Dat blijkt uit het jaarbericht van het Openbaar Ministerie. Vooral 12- en 13-jarigen zijn minder vaak bij zaken betrokken. Dat aantal daalde met 22 procent. De combinatie van preventieve projecten en straffen gericht op het voorkomen van recidive lijkt succesvol, zegt landelijk coördinerend jeugdofficier Linda Dubbelman. Ook richt de behandeling zich het afgelopen jaar niet alleen op de jongere zelf, maar op het hele gezin. Opvallend is dat meisjes vaker forse geweldsmisdrijven, zoals berovingen, plegen. Een aantal jaar geleden kwam dit nog nauwelijks voor. Dubbelman: «De achtergronden zijn vaak psychische problemen of gezinsproblemen die niet op tijd worden onderkend.» Ze pleit voor meer instellingen waarin deze meisjes kunnen worden behandeld.

Meer informatie: www.jaarberichtom.nl

Bron: Openbaar Ministerie, 1 juni 2010

2.3.2 Cijferonderzoek: provincie Utrecht en focusgemeenten

In dit onderzoek richten we ons op meiden in de provincie Utrecht en geven daarbij extra aandacht aan de vijf focusgemeenten. Daarnaast kijken we of landelijke bevindingen ook toegepast kunnen worden op meiden in de provincie Utrecht. De bevindingen van het cijferonderzoek zijn ingedeeld naar de bronnen waaruit deze afkomstig zijn: politie, Openbaar Ministerie en Raad voor de Kinderbescherming.

Utrecht is in verhouding tot de andere Randstadprovincies een provincie met een beperkt aantal grote steden. De stad Utrecht, met ruim 300.000 inwoners, en Amersfoort, met bijna 145.000 inwoners vormen de grootste steden. Woerden en Utrechtse Heuvelrug hebben beide rond de 50.000 inwoners, maar verschillen sterk in geografie. Zo is Utrechtse Heuvelrug een landelijke gemeente met een aantal kleine kernen. IJsselstein is de kleinste gemeente in dit onderzoek met bijna 35.000 inwoners.

Politie

Als het gaat om crimineel gedrag en het plegen van delicten, is de politie de meest voor de hand liggende instantie om cijfers en andere informatie op te vragen. Van hen ontvingen we cijfers over de afgelopen acht jaar, over jongeren van twaalf tot zeventien jaar³. In onderstaande tabellen is het aantal unieke verdachten opgenomen. Hierin kan wel recidive voorkomen; als een jongere bijvoorbeeld twee keer wordt opgepakt, geldt dat als twee verdachten in een jaar.

Geslacht	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Stijging t.o.v. 2002
M	2733	2823	3412	3670	3774	3540	3315	3346	22%
V	595	665	829	845	875	837	783	705	19%

Tabel 1: Cijfers politie, aantal verdachten totaal provincie Utrecht, 12-17 jaar, 2002-2009

Als we kijken naar de cijfers voor de hele provincie, zien we bij zowel jongens als meiden een stijging. Bij jongens stijgt het aantal delicten tussen 2002 en 2009 met 22%, bij meiden is dat 19%. Hoewel de stijging duidelijk te zien is als we enkel naar de jaren 2002 en 2009 kijken, is de stijging minder duidelijk als we ook naar de tussenliggende jaren kijken. Sterker nog, er lijkt de laatste jaren een daling in te zetten.

3 De getallen in de volgende tabellen betreffen verdachten die voorkomen in opgemaakte dossiers (processen-verbaal). Dit betreffen niet alleen dossiers die ook feitelijk naar justitie zijn verzonden, maar kunnen ook dossiers zijn die uiteindelijk geseponneerd zijn, of via Halt zijn afgedaan.

Bij het aantal delicten per gemeente (zie tabel 2), zien we een stijging in bijna alle gemeenten, bij zowel jongens als meiden. Echter, de stijging is nog sterker als we ook kijken naar tussenliggende jaren. Dit geldt zowel voor jongens als voor meiden.

Geslacht	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Stijging t.o.v. 2002
Utrecht									
M	845	980	1037	1168	1203	1145	985	1074	24%
V	210	290	345	356	375	270	251	231	10%
Woerden									
M	135	85	130	168	102	122	155	132	- 2%
V	14	17	18	21	31	42	28	31	121%
IJsselstein									
M	67	99	82	110	133	106	100	107	60%
V	6	12	17	7	15	23	17	24	300%
Amersfoort									
M	286	275	387	452	488	394	490	464	62%
V	103	113	102	107	133	122	191	121	18%
Utrechtse Heuvelrug									
M	59	93	168	112	183	141	151	98	66%
V	5	5	24	21	14	20	22	9	80%

Tabel 2: Cijfers politie, aantal verdachten per geslacht per gemeente, 12-17 jaar, 2002-2009

Naast het aantal verdachten per gemeente, kan ook gekeken worden naar het soort delict waarvan een jongere wordt verdacht. Omdat verschillende bronnen aangeven dat vrouwen gewelddadiger worden, ligt een stijging in deze cijfers voor de hand. Uit de cijfers van de politie hebben we de categorieën geselecteerd die voor het onderzoek het meest interessant lijken. Het betreft geweldpleging in verschillende vormen, problemen op straat en winkeldiefstal (een delict dat vaak met meiden wordt geassocieerd).

Delict		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Stijging t.o.v. 2002
Openlijk geweld tegen personen	M	238	201	256	253	241	245	167	205	-14%
	V	58	76	74	84	93	69	73	54	-7%
Bedreiging	M	87	97	156	130	137	106	124	104	20%
	V	12	11	18	17	19	39	23	15	25%
Mishandeling	M	301	271	318	418	423	401	387	392	30%
	V	72	72	111	96	106	96	98	91	26%
Diefstal overige goederen	M	134	111	127	177	223	141	177	143	7%
	V	43	30	31	43	53	63	47	40	-7%
Openlijk geweld tegen goederen	M	16	103	164	175	191	188	169	144	800%
	V	3	8	10	15	12	26	19	2	-33%
Winkeldiefstal	M	211	236	314	276	273	254	285	348	65%
	V	227	273	397	381	415	352	343	311	37%
Belediging	M	44	62	65	57	58	61	60	80	82%
	V	17	7	10	14	8	12	8	12	-29%

Tabel 3: Cijfers politie, aantal delicten uitgesplitst naar soort delict, 12-17 jaar, 2002-2009

Het eerste dat opvalt is dat 'winkeldiefstal' de enige categorie is waarin meiden (bijna elk jaar) hoger scoren dan jongens. Verder is er in enkele categorieën een stijging te zien, maar bij elke categorie is ook een daling ingezet, in de laatste jaren dan wel het laatste jaar van de meting. Daarom is de vergelijking tussen 2002 en 2009 niet altijd de beste: de procentuele stijging of daling representeert dan niet goed de fluctuaties van de jaren ervoor. Wel kan worden gesteld dat de cijfers voor winkeldiefstal bij meiden een stuk sterker zijn gestegen dan bij jongens, met uitzondering van 2009.

Tot slot is de politie ook gevraagd naar cijfers over het aantal verdachte meiden, uitgesplitst naar etnische afkomst. De cijfers die de politie heeft, zijn echter niet gebaseerd op afkomst, maar op nationaliteit. Een verdacht meisje van Surinaamse afkomst, dat in het bezit is van de Nederlandse nationaliteit, staat geregistreerd als Nederlandse. We hebben er daarom voor gekozen deze cijfers niet op te nemen.

Openbaar Ministerie

Ook cijfers van het Openbaar Ministerie (OM) kunnen informatie geven over het aantal delicten dat door meiden is gepleegd in de afgelopen jaren. We ontvingen van het OM, parket Utrecht (dat samenvalt met de provincie Utrecht) de cijfers over 1999-2009. Ook de cijfers van het OM laten een stijging zien over de laatste jaren (zie tabel op volgende pagina).

Geslacht	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Stijging t.o.v. 1999
M	1.665	1.668	1.474	1.677	1.775	1.972	2.319	2.046	2.004	2.051	1.971	18%
V	253	229	297	312	334	319	412	378	382	402	334	32%

Tabel 4: Instroomcijfers minderjarigen (12-17 jaar) parket Utrecht (= provincie).

Hier is de stijging van meiden significant sterker dan die van jongens. De stijging is echter niet regelmatig. Zo stijgen de cijfers tussen 1999 en 2005 duidelijk, om daarna weer te dalen, weer te stijgen en tot slot weer te dalen. Overigens laten de cijfers voor jongens ook een onregelmatig beeld zien. Kijken we naar een aantal afzonderlijke delicten, *gepleegd door meiden*, dan is de stijging ook niet eenduidig.

Maatsch. Classificatie	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Stijging t.o.v. 1999
Diefstal uit woning	17	7	6	5	10	5	10	4	10		7	-59%
Heling	5	1	7	2	7	6	12	8	14	9	10	100%
Mishandeling	38	34	32	37	46	57	39	33				n.v.t.
Openlijke geweldpleging	35	47	93	62	84	82	107	87				n.v.t.
Aantasting persoonlijke Integriteit overig	6	11	13	6	13	15	16	12	10	13	10	67%
Overige diefstallen	11	20	21	42	26	27	47	51	36	29	21	91%
Overige mishandeling								10	42	51	53	n.v.t.
Overige openbare orde	11	10	5	9	14	9	11	14	9	13	8	-27%
Overige openlijke geweldpleging					1		4	24	72	78	46	n.v.t.
Overige vernielingen	4	5	8	3	11	4	9	8	12	10	2	-50%
Verduistering	10	12	18	23	18	14	9	13	20	18	28	180%
Winkel-diefstal	131	118	114	111	132	114	133	128	130	136	101	-23%

Tabel 5: Instroom meiden per maatschappelijke classificatie minderjarigen (12-17 jarig) parket Utrecht (= provincie)⁴

⁴ Voor enkele delicten zijn niet voor alle jaren cijfers beschikbaar. Een relatieve afname dan wel toename is dan niet opgenomen. De wel beschikbare cijfers zijn toch opgenomen, voor een compleet beeld.

Deze schommelingen in cijfers zijn niet makkelijk te verklaren. Navraag leert dat de classificering van een delict kan veranderen: valt een delict het ene jaar nog onder ‘openlijke geweldpleging’, het jaar erop kan het vallen onder ‘overige openlijke geweldpleging’. Het is dus lastig conclusies te trekken uit de cijfers. Ook als we kijken naar een delict dat relatief vaak door meiden wordt gepleegd, winkeldiefstal, en dat stabiel is qua classificering, is geen duidelijke stijging te zien.

Raad voor de Kinderbescherming

Tot slot vroegen we cijfers op bij de Raad voor de Kinderbescherming. De Raad, onderdeel van het ministerie van Justitie, kan worden ingeschakeld om onderzoek te doen naar de (gezins)situatie van kinderen. Bijvoorbeeld in opdracht van Bureau Jeugdzorg of het AMK (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling). Ook kan de Raad de kinderrechter verzoeken een maatregel op te leggen, bijvoorbeeld een OTS (ondertoezichtstelling). Als het zo is dat meiden criminelere worden en meer problemen veroorzaken, is het aannemelijk dat het aantal meiden waar een onderzoek naar loopt of dat te maken krijgt met een maatregel, stijgt.

Navraag leert dat de Raad voor de Kinderbescherming geen (historische) gegevens kan leveren over het aantal meiden ten opzichte van het aantal jongens. Deze gegevens worden in de lopende individuele dossiers vastgelegd, maar nog niet in het managementinformatiesysteem. Omdat de individuele dossiers na verloop van tijd worden verwijderd, zijn deze gegevens ook achteraf niet meer te achterhalen.

Piek in 2006?

Tijdens het verwerken van de cijfers viel op dat er in verschillende tabellen een piek lijkt te liggen in of rond het jaar 2006. We vroegen het na bij de politie. Die gaf aan dat er niet zozeer iets specifiek gebeurd is in 2006, maar dat die piek evengoed het resultaat kan zijn van een intensievere aanpak in de jaren ervoor (waardoor meer verdachten opgepakt worden). Zo laten de laatste jaren een daling zien van het aantal minderjarige veelplegers, wellicht het resultaat van een intensieve aanpak en begeleiding van deze groep.

Conclusie: Wat nemen we mee uit de cijfers?

In het algemeen kan worden gesteld dat het aandeel van meiden in de criminaliteit is gestegen. In de gemeten periode van tien jaar fluctueert het aandeel van meiden in de criminaliteit: het is niet zo dat elk jaar een stijging optreedt. Dit kan verschillende oorzaken hebben. De cijfers van de verschillende instanties zijn niet eenduidig. Dat kan te maken hebben met classificering; het feit dat een delict het ene jaar onder de ene noemer valt, en het jaar daarop onder een andere. Het kan ook te maken hebben met het beter zichtbaar zijn van jongeren en hun gedrag (waardoor meer jongeren worden gepakt) en een aanpak die vruchten afwerpt.

2.4 Conclusie

De manier waarop naar crimineel gedrag van jongens en meiden wordt gekeken, is aan verandering onderhevig. De stijging van het aandeel van meiden in de criminaliteit kan liggen aan deze veranderende kijk op criminaliteit door meiden.

Er zijn verschillen in oorzaken voor crimineel gedrag bij jongens en meisjes. Zo lijken meiden sterker te reageren op factoren uit de sociale context en ervaren meiden problemen meer internaliserend. Op de vraag of de problematiek van meiden veranderd is door de jaren heen, geeft bovenstaande analyse geen duidelijk antwoord. Aangenomen mag worden dat als meiden criminelere worden, ze ook op andere, indicatieve, terreinen meer problemen ervaren en veroorzaken (thuis, op school, etc.). Daarover is overeenstemming binnen de literatuur en andere bronnen. Niet alleen plegen meisjes meer delicten, de aard van de delicten is ook veranderd. Zo komt geweldpleging vaker voor. De oorzaken hiervoor moeten worden gezocht op verschillende leefterreinen, waarbij de thuissituatie een grote rol lijkt te spelen bij meiden. In ieder geval een grotere dan bij jongens. Over het verschil tussen autochtone en allochtone meiden zegt de literatuur hoegenaamd niets. Andere bronnen, zoals kranten, doen slechts heel soms uitspraken over criminaliteit onder meiden in relatie tot etniciteit.

Uit het cijferonderzoek volgt dat het aandeel van meiden in de criminaliteit is gestegen. Maar de cijfers van de verschillende instanties zijn niet eenduidig over de omvang van de stijging en de delicten waarin het aandeel van de meiden is gestegen.

**Visie van professionals en meiden op
meidenproblematiek**

Wat ziet de praktijk?

Inleiding

Een belangrijk deel van ons onderzoek naar meidenproblematiek en crimineel gedrag van meiden bestaat uit interviews. Met professionals uit de provincie Utrecht die in hun werkpraktijk met meiden te maken hebben. En met meiden uit de doelgroep⁵.

De interviews met professionals zijn bedoeld om signalen uit de media en de literatuur te toetsen. Belangrijkste signaal is de toename van het aantal meiden in de criminaliteit en de verandering in de aard van de incidenten of delicten. Wij wilden graag weten of deze signalen herkend worden in de provincie Utrecht, op welke manier hier aandacht voor is en of hier misschien al een specifieke aanpak voor ontwikkeld is.

Er zijn twintig professionals bevestigd op uiteenlopende vakgebieden, zoals politie, jongerenwerk, jeugdzorg en maatschappelijk werk. Daarnaast is het gesprek aangegaan met vijf ambtenaren uit de focusgemeentes; Utrecht, Amersfoort, Woerden, IJsselstein en Utrechtse Heuvelrug. Ook zijn we in gesprek gegaan met meiden zelf.

Dit hoofdstuk is als volgt opgebouwd: eerst is uiteengezet op welke manier de interviews en de interviewvragen tot stand gekomen zijn. Daarna is er per focusgemeente kort weergegeven welke rol meidenproblematiek in de betreffende gemeente speelt en op welke manier hier aandacht voor is. Vervolgens beschrijven we de belangrijkste bevindingen uit de interviews met professionals en meiden, per onderwerp. Daarna volgt een samenvatting van de bevindingen uit de interviews, ondersteunt door citaten⁶ uit de interviews. Ook dit hoofdstuk sluiten we af met een conclusie: 'Wat nemen we mee?'

3.1 Toelichting interviews

Gemeenten

In de vijf focusgemeenten is gesproken met de beleidsmedewerker Jeugd of Jeugd en Veiligheid. De belangrijkste vraag was of zij een beeld wilden schetsen van de gemeente en welke plek meidenproblematiek nu inneemt in het beleid van de gemeente. Ook hebben de beleidsmedewerkers aangegeven met welke professionals in de gemeente we contact konden opnemen om meer te weten te komen over de werkpraktijk rondom meiden.

5 De doelgroep bestaat uit meiden in de leeftijd van 12-18 jaar. De meiden die we hebben gesproken hebben niet per sé probleemgedrag vertoond.

6 Bij het verwerken van de citaten hebben we ervoor gekozen de naam van de respondent niet te vermelden, maar slechts zijn of haar functie als referentiekader te noemen. Aan de afzonderlijke uitspraken van de respondenten verbinden we geen conclusies, ze worden ingezet als ondersteuning van de beschreven bevindingen.

Professionals

Er zijn gesprekken gevoerd met twintig professionals in de provincie Utrecht. Het contact met deze respondenten is vaak tot stand gekomen naar aanleiding van het gesprek met de gemeente of via het netwerk van Alleato. De gesprekken met de Vrije Universiteit, de Universiteit van Amsterdam en De Waag zijn waardevol omdat deze instanties momenteel ook onderzoek uitvoeren naar meidenproblematiek. Op regionaal en provinciaal niveau is gesproken met verschillende jeugdzorginstellingen⁷.

Meiden

Voor het onderzoek leek het ons interessant om de signalen rondom meidenproblematiek voor te leggen aan meiden uit de doelgroep. We hebben uiteindelijk zeven meiden gesproken, waarvan een individueel en zes in groepsverband. In deze interviews is getracht echt in gesprek te gaan. Aan de hand van stellingen hebben we de visie van deze meiden op meidenproblematiek boven water gekregen.

Structuur interviews

De vragenlijst die we hebben gebruikt tijdens de gesprekken met beleidsmedewerkers en professionals bestaat uit open vragen en is als volgt opgebouwd:

- Het eerste deel van het interview gaat over de praktijk van de respondent. Wat is het algemene beeld van meisjes, gezien vanuit de werkpriktijk van de professional? Wat is opmerkelijk? Welke tendensen in de maatschappij vallen op?
- Daarna is ingegaan op probleemgedrag en bijbehorende risicofactoren. Welk gedrag vertonen meisjes? Wat zijn risicofactoren die daaraan ten grondslag liggen? Wat zijn verschillen met jongens en zijn er ook culturele verschillen?
- Als laatste is gevraagd naar de manier waarop met meidenproblematiek moet worden omgegaan. Wat zijn aanpakken die werken? Welke rol hebben professionals, maar ook ouders bijvoorbeeld in het voorkomen of oplossen van deze problematiek?

3.2 Kenmerken meidenproblematiek in de focusgemeenten

Utrecht

Utrecht is de grootste stad in de provincie, met ruim 270.000 inwoners. Er is duidelijk een stijging in het aantal meldingen over meiden, maar het is erg moeilijk te herleiden waar die vandaan komt. Het lijkt volgens de beleidsmedewerker wel of de heftigheid van problemen toeneemt. Ook in Utrecht zijn volgens de Beke-methode groepen in kaart gebracht en geprioriteerd. In de groepsaanpak in Utrecht komen erg weinig meiden voor. Tussen de 500 tot 600 jongeren die gevolgd worden, zitten maximaal tien meiden. Het zijn vaak meelopers, vrien-

⁷ De lijst met respondenten is opgenomen in de bijlage

dinnetjes van jongens in de groep. Een ander probleem waar de gemeente vaak mee te maken heeft is spijbelen. Meiden spijbelen vaak omdat ze thuis moeten helpen, zoals voor broertjes of zusjes zorgen, of vanwege vriendjesproblematiek. Ouders willen vaak de problemen niet zien en veel problemen blijven in de taboesfeer, met name bij allochtone gezinnen. Somalische gezinnen zijn moeilijk bereikbaar en gesloten. Ook komt het daar nog wel eens voor dat na de zomervakantie meiden niet terugkeren, van wie wordt vermoed dat ze zijn uitgehuwelijkt. Ook de Roma in de stad hebben een speciale problematiek. Werken bijvoorbeeld de leerplichtambtenaren wijkgericht, voor deze doelgroep is er een speciaal aangewezen ambtenaar. Roma-kinderen blijven nu langer op school dan vroeger.

Amersfoort

Amersfoort is de tweede stad in de provincie Utrecht. Het is de enige gemeente in de provincie die te boek staat als 'Antillianengemeente'. Volgens de beleidsmedewerker spelen de grootste problemen van jongeren zich af in het gezin, op school/werk of in de vrijetijdsbesteding. Daarnaast komen vaak financiële en psychische problemen voor. Ook hier bestaat het idee dat er niet méér meiden in de criminaliteit terecht komen, maar dat ze emanciperen en daardoor beter zichtbaar zijn. Er zijn in Amersfoort geen echte meidengroepen actief op straat. Er lopen wel meiden rond in groepjes van vier of vijf, maar zij veroorzaken geen overlast. De groepen die via de Beke-methode in beeld zijn, zijn met name allochtone jongens, daar zitten geen meiden bij. Er zijn wel veel meiden met schulden. Bijvoorbeeld meiden die voor hun vriendje een krediet afsluiten, dat in één keer opnemen en vervolgens niet afbetalen. Of achter de kassa werken en artikelen gratis meegeven aan bekenden. Bij Antilliaanse en Surinaamse meiden komen meer dan gemiddeld tienerzwangerschappen voor (op zestien-, zeventienjarige leeftijd).

Woerden

In Woerden zijn via de Beke-methode zes groepen in kaart gebracht, waarvan er twee getypeerd zijn als hinderlijk en vier als overlastgevend. Er zijn in 2009 incidenten geweest met groepen meiden die overlast veroorzaakten. Verder is er een voorbeeld van een groep waarin een meisje de leidersrol had. Het lijkt erop dat zij vooral de jongens aanzette tot het plegen van crimineel gedrag, maar daar zelf niet aan meedeed. Vanuit het welzijnswerk is wel meidenwerk aangeboden, vanuit het jongerenwerk niet. Naast Woerden is het jongerenwerk ook actief in Harmelen en andere kleine kernen. In Woerden en Harmelen hangen wel jongeren op straat, in de andere kernen niet.

IJsselstein

Uit landelijk onderzoek naar jeugdproblematiek van Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) blijkt dat IJsselstein slecht scoort. Dit betekent niet dat breed in IJsselstein dit zo wordt ervaren. Via de shortlistmethodiek van Beke zijn er vier jeugdgroepen benoemd, waarvan een crimineel, twee overlastgevend en een hinderlijk. De achterstandswijk in IJsselstein is IJsselveld-Oost. Hier bevinden zich de meeste jeugdgroepen die problemen veroorzaken. De grote groep in IJsselveld-Oost is multicult-

tureel (Marokkaans, Turks, Somalisch, etc.). Een afsplitsing van deze grote groep wordt gevormd door meiden. De meidengroep die hier rondhangt, beweegt zich niet echt in het criminele circuit, maar uit wel bedreigingen en is zeer overlastgevend. In de ‘blanke’ wijk Achterveld zit een jeugdgroep met rechts-extremistische ideeën, dit zijn overwegend jongens.

Utrechtse Heuvelrug

Utrechtse Heuvelrug is een jonge gemeente (vier jaar geleden gevormd uit vijf kleine gemeenten). Meidenproblematiek staat (nog) niet op de agenda. Er zijn pas sinds twee jaar gerichte activiteiten voor meiden. In Doorn is er een uitzonderlijke probleemgroep (jongens en meiden) in de leeftijd van 18 tot 27 jaar. Deze groep valt buiten de doelgroep van de jongerenwerker. Jongens en meiden in deze groep hebben een baan of gaan naar school, maar settelen zich niet. Zij blijven hangen. Om de groep aan te pakken is er een speciale ‘projectgroep’ opgericht. Wat de gemeente hiervan heeft geleerd is dat ze er sneller bij moet zijn. Deze groep is er namelijk al jaren. In Driebergen is er meteen een projectgroep op zo’n groep (jongens) gezet en is er met ouders gepraat. Dit heeft gewerkt. In Driebergen wordt vanaf begin 2010 het jongerenwerk uitgevoerd door ‘Welnúh’. Daardoor zijn wellicht bepaalde zaken nog niet goed in beeld. In groepen kunnen meiden een verzachtende werking hebben, maar dat is in Utrechtse Heuvelrug niet het geval, volgens de welzijnswerker. De jongerenwerker herkent dat de meiden met een inhaalslag bezig zijn, met name in de grotere kernen. In een van die grotere kernen, Driebergen, is er sprake van allochtone meiden die geweld gebruiken en zich in een groep manifesteren. In de kleinere gemeenten (zoals Doorn) is er een kern Nederlandse meiden die probleemgedrag vertonen op het gebied van seks, alcohol en drugs.

3.3 Indruk meidenproblematiek en veranderingen daarin

De respondenten is gevraagd naar hun algemene indruk van de problematiek van meiden, gezien vanuit hun werkpraktijk. Merken zij iets van die vermeende stijging van meidencriminaliteit? En in bredere zin: is de problematiek waar meiden mee worstelen veranderd volgens hen?

Op de vraag: ‘zijn meiden bezig aan een inhaalslag?’ wordt zeer verschillend geantwoord. Met ‘inhaalslag’ bedoelen we dat het aandeel van meisjes in de criminaliteitscijfers stijgt, en dat hun problematiek steeds minder verschilt van die van jongens. Een enkeling erkent de inhaalslag, een ander wijst die van de hand. Met betrekking tot de vermeende stijging, geven verschillende respondenten aan dat niet zozeer het aantal meiden met problemen stijgt, maar dat de problemen heftiger worden en dat meiden daardoor beter zichtbaar zijn.

“Ik heb niet het idee dat er meer meiden in de criminaliteit terecht komen, maar dat ze beter zichtbaar zijn doordat ze emanciperen.” (teamleider jongerenproject)

Een van de geïnterviewde meiden denkt wel dat meiden nu meer met politie in aanraking komen.

*“Volgens mij komen er nu wel meer meiden bij de politie. Ze doen meer dingen die niet mogen, omdat ze het stoer vinden of omdat ze het uit willen proberen.”
(Jamila, 14 jaar)*

De stijging van criminaliteitscijfers wordt maar door een enkeling gezien. Het merendeel van de respondenten geeft aan dat door beter signaleren - ook achter de voordeur - meidenproblematiek veel meer zichtbaar is geworden. Maar de vraag blijft: is het meer zichtbaar? Of is het meer aanwezig? Hierop is geen eenduidig antwoord te geven.

De stijging van meiden die probleemgedrag vertonen is soms meetbaar, zoals bij de afdeling Leerplicht van de gemeente Utrecht. Schoolverzuim en schooluitval zijn goede indicatoren voor probleemgedrag. De afdeling Leerplicht in Utrecht heeft sinds een paar jaar het aantal jongeren dat ongeoorloofd afwezig is goed in beeld, door consequent te registreren. De verklaring voor de stijging ligt volgens de teamleider dan ook niet bij de stijging van het aantal zaken, maar aan het beter signaleren. *“De signalering rondom spijbelen is de laatste jaren stukken beter geworden. Sinds drie jaar zijn cijfers ook digitaal beschikbaar en hebben we veel beter zicht op de omvang van de problematiek.”*

Wat betreft de toename van externaliserend, of meer jongensachtig gedrag onder meiden reageren de respondenten ook verschillend. Het externaliseren wordt niet door alle respondenten herkend.

“Ik zie juist nog steeds dat meiden vooral internaliseren.” (medewerker jeugdzorginstelling)

Waar externaliserend gedrag juist wel goed te zien is, is op straat. Meiden manifesteren zich vaker in een groep en schuwen geweld niet. Maar dit komt niet vaak voor in de focusgemeenten. Slechts in twee kleine kernen wordt dit herkend, maar daar duurde het samenzijn van deze meiden niet lang. Een meisje dat lange tijd deel uitmaakte van een groep zegt hierover: *“Meiden kunnen gemakkelijker breken met een groep en trekken dan weer hun eigen plan. Jongens breken veel minder snel.”*

In een aantal gemeenten komt wel naar voren dat meiden dan misschien niet externaliseren, maar anderen wel kunnen aanzetten tot crimineel gedrag. Op deze manier is het gedrag van het meisje zelf niet zichtbaar of strafbaar, maar heeft zij wel een grote rol in het ontstaan van een delict. Hun betrokkenheid wordt snel onderschat.

“Meiden worden te snel als slachtoffer gezien, maar zijn wellicht ook dader of zetten aan tot probleemgedrag. Hier is weinig zicht op.” (beleidsmedewerker jeugd en veiligheid)

Deze onzichtbaarheid maakt het ook extra lastig om vat te krijgen op meidenproblematiek en om hier als professional een rol in te hebben. Bijvoorbeeld in het voorkomen van dit gedrag. Dit spanningsveld wordt door meerdere respondenten onderkend. Problemen bij meisjes worden vaak pas op latere leeftijd herkend of erkend. De vindplaats voor meiden met problemen is ook niet goed bekend. Ze hangen niet op straat, zoals jongens dat doen, want dat is saai. Als ze al buiten zijn, is dit op niet zichtbare plekken.

“Het lijkt wel of alleen extreem gedrag wordt opgemerkt, daardoor komen jongens vaker in aanraking met de politie. Meiden bewegen zich meer onder de oppervlakte, uiten zich minder snel en worden daardoor ook niet opgemerkt.” (maatschappelijk werker)

3.4 Verschuiven van normen

De respondenten geven aan dat zij zich zorgen maken over de verschoven normen van jongeren, en meiden specifiek. Wat houdt die verschuiving in? Hoe uit die zich bij meiden? Het lijkt een van de oorzaken van de steeds heftiger problematiek: de verschoven normen kunnen leiden tot grensoverschrijdend gedrag.

“Wat vijf jaar geleden ‘not done’ was, is nu normaal. Ik ben vooral geschrokken van de leeftijd waarop meiden al met alcohol en seks bezig zijn. Meiden lijken zelf niet te beseffen dat ze hun eigen grenzen overschrijden.” (maatschappelijk werker)

“Er is veel veranderd op seksueel gebied. Meiden geven slecht hun grenzen aan en ouders lijken hierin afwezig. Ook de manier waarop jongeren met elkaar communiceren is veranderd, veel gaat nu via mobiele telefoons en internet.” (jongerenwerker)

“Meiden hebben een vertekend beeld van wat normaal is. Wat is normaal? Hoe leer je je grens kennen? Hoe zeg je nee?” (teamleider jongerenproject)

Het gebruik van nieuwe media komt niet ten goede aan de zichtbaarheid van normoverschrijdend gedrag. Soms ontstaat een ruzie via sociale media zoals Hyves of MSN. Wanneer deze escaleert tot een rel of geweld op straat, is het al te laat om in te grijpen. Een politieagent uit Utrecht heeft gemerkt hoe jongeren zijn veranderd. *“In de zeven jaar dat ik bij de politie werk, heb ik gemerkt hoeveel brutaler de jeugd is geworden. Ze hebben geen respect meer voor ouderen en lijken snel de gemakkelijkste weg te kiezen.”* Meiden zelf zeggen: *“Al m’n vrienden roken en drinken. En er wordt heel veel geblowd. Dat vindt iedereen normaal.”*

Linda Duits, onderzoekster aan de Universiteit van Amsterdam, bekeek in hoeverre het gedrag van meisjes nu verschilt met meidengedrag twintig jaar geleden. Zij concludeert dat de manier waarop meiden zich ten opzichte van elkaar gedragen niet erg is veranderd. De jongerenwerker in IJsselstein herkent dit: de ‘puberdingen’ zijn

nog steeds hetzelfde als een aantal jaar terug. Jongeren worstelen nog steeds met dezelfde dingen op deze leeftijd. Het is de periode dat je bezig bent met wie je bent. Maar als het gedrag van meiden ten opzichte van elkaar niet veranderd is, hoe kunnen we de normverschuiving dan plaatsen? Linda Duits geeft aan dat meiden in een groep gezamenlijk de norm bepalen. *“Meiden bepalen zelf hun normen. In een groep is dat goed te zien. Iedereen die afwijkt van de norm (daarboven of eronder) valt buiten de groep. De norm wordt daardoor in stand gehouden.”* Juist het afwijken van de norm die door de groep bepaald is, kan leiden tot uitsluiting door andere meiden. Meerdere respondenten noemen als reden voor de normverschuiving de verharding van de maatschappij. De meer individualistische manier van doen, door jongeren en volwassenen, zorgt voor minder sociale controle en verruiming van grenzen.

3.5 Rol van ouders

Ouders en opvoeders hebben een belangrijke taak. Zij bereiden hun kinderen voor op het functioneren in de maatschappij en brengen hen grenzen, normen en waarden bij. Bij meiden die probleemgedrag vertonen hebben de ouders daar in veel gevallen invloed op gehad. Hoe denken de professionals over de rol van ouders? Wat zien zij? De rol van ouders is volgens sommige respondenten veranderd.

“Er wordt nu op een andere manier omgegaan met problemen van een kind. Vroeger hadden ouders hun kind gewoon naar school gestuurd als het niet wilde, nu vragen ouders zich steeds sneller af: moeten we hier niet iets mee?” (teamleider Leerplicht)

Dit geldt ook in zekere zin voor docenten. Het onderwijs wordt steeds meer gezien als de vindplaats van jongeren met een hulpvraag. Bij Leerplicht valt dit ook op. *“Docenten zagen tot een aantal jaar geleden risicoleerlingen niet als hun takenpakket, ze wilden gewoon lesgeven. Dat is nu wel veranderd, docenten zien steeds meer het belang van goed signaleren.”*

Toch zijn er ook ouders, voornamelijk van allochtone afkomst, die zich juist niet bemoeien met hun kind, en niet willen weten wat hun kind allemaal uitspookt. *“Dit zijn juist de ouders van overlastgevende jongeren”,* signaleert een beleidsmedewerker. Bij meiden leidt dit ertoe dat problemen in de taboesfeer worden gehouden. De deur wordt letterlijk dicht gedaan waardoor het probleem niet wordt opgelost. Een van de meiden zegt dit zelf ook:

“Thuis gedragen ik en m'n vriendinnen ons veel netter dan buiten. Je praat netter en zo. Ik zou thuis nooit vertellen wat ik buiten doe en waar ik met m'n vriendinnen over praat.” (Aicha, 14 jaar)

Een respondent geeft aan dat ouders steeds minder invloed lijken te hebben op hun kinderen. Toch wordt ook gezegd dat de loyaliteit van meiden met hun ouders groot blijft, ook als meiden vanwege ernstige problemen uit huis geplaatst moeten worden.

3.6 Kenmerken risicovol gedrag

We vroegen de respondenten naar de kenmerken van meiden die probleemgedrag vertonen dat kan leiden tot criminele activiteiten. Hoe zou je een crimineel meisje omschrijven, geef eens een profielschets? Wat zijn de oorzaken van haar gedrag? Oftewel: wat zijn risicokenmerken? We zullen in deze paragraaf eerst uiteenzetten hoe professionals in het veld deze meiden omschrijven. Daarna zullen we specifieker ingaan op deze risicokenmerken, kenmerken van gedrag en factoren die invloed hebben op dit gedrag.

“De drempel voor meisjes om crimineel gedrag te vertonen is veel hoger dan voor jongens, die zijn van zichzelf baldadiger en fysieker. Als meiden die kant op gaan dan vallen ze ook ineens veel dieper. Dan is het gedrag ook direct heel heftig.”
(onderzoeker VU)

De respondenten beschrijven een crimineel meisje als volgt:

Een crimineel meisje:

- heeft problemen in de relationele sfeer (familie)
- is gewiekst, geniepig, niet goed zichtbaar
- heeft sociaal-emotionele problemen
- heeft een laag of juist een heel hoog zelfbeeld
- heeft een problematische relatie met haar moeder
- heeft problemen op school

Dit kan zich uiten in het volgende gedrag:

- spijbelen
- slecht voor zichzelf zorgen (automutilatie, eetstoornis)
- teruggetrokken, stil
- grote mond, brutaal
- seksueel wervend gedrag
- drank- en drugsgebruik
- depressief gedrag
- roddelen
- manipuleren
- liegen
- doelgericht, mondig, sociaal slim

Opvallend is dat bij de omschrijving van crimineel gedrag geen heftig delictgedrag wordt genoemd, of criminele activiteiten. De beschrijving die respondenten geven, lijkt eerder van een meisje dat probleemgedrag vertoont. Hoewel deze twee onderwerpen nauw verwant zijn, kan dit komen omdat meiden die delinquent gedrag vertonen niet vaak voorkomen. Dan is het lastig je iets voor te stellen bij zo'n meisje. Een meisje dat probleemgedrag vertoont is dan 'the next best thing'.

Risicokenmerken die leiden tot dit gedrag:

- armoede of schulden of juist veel geld, materialistisch
- verstoorde familierelaties, slechte gezinssituatie
- spijbelen of problematische schoolgang
- psychische problematiek
- persoonlijkheidsproblematiek, zoals ADHD
- groot verantwoordelijkheidsgevoel
- zwakbegaafdheid
- ongewenste seksuele ervaringen
- internaliseren (heimelijk probleemgedrag vertonen)
- laag zelfbeeld
- beïnvloedbaar

De respondenten geven aan dat de mate waarin deze kenmerken voorkomen en het specifieke gedrag, verschillen per meisje. Dit kan bijvoorbeeld te maken hebben met de culturele achtergrond of plaats in het gezin. Ook is het type delict of strafbaar feit verschillend. Deze verschillen worden in de volgende paragrafen verder uitgewerkt.

3.6.1 Cultuurverschillen

Verschillen in gedrag en risicokenmerken kunnen cultureel bepaald zijn. Het is opvallend dat de meeste respondenten weinig informatie kunnen geven over de verschillen tussen meiden uit diverse culturen. Hun opmerkingen over cultuurge-relateerde problematiek zijn soms generaliserend, maar wel typerend. Daarnaast zijn ze nogal algemeen van aard, bijvoorbeeld over de verhoudingen tussen leden van gezinnen met een andere culturele achtergrond. Soms kan de respondent wel iets zeggen over de culturele achtergrond in relatie tot de problematiek.

Over Marokkaanse meiden geven de respondenten de meeste informatie. Niet zo gek aangezien dit de grootste immigrantengroep is in de meeste focusgemeenten. Respondenten zien dat Marokkaanse meiden aan de ene kant veel restricties krijgen opgelegd van thuis en gedwongen worden zaken in het geheim te doen. En aan de andere kant als meiden die veel in hun mars hebben.

“Marokkaanse meiden zie je sowieso veel minder op straat, die mogen veel minder.”
(jongerenwerker)

“Bij Marokkaanse meiden zijn er soms wel groepjes die op straat lopen, maar echt probleemgedrag gebeurt, in verband met hoge sociale controle, vaak stiekem. Denk dan aan blowen, van huis weglopen naar een vriendin of uitgaan.”
(teamleider jongerenproject)

“Marokkaanse meiden hebben een bepaalde fierheid, hebben veel in hun mars, weten hoe ze moeten liegen. Maar er heerst ook een grote sociale controle. Wij horen uit deze gemeenschap ook erg veel verhalen over incest.”
(medewerker geïndiceerde jeugdzorg)

Het valt op dat professionals aangeven dat Nederlandse meiden vaak beter contact hebben met hun ouders en eerder over hun problemen praten dan allochtone meiden. Nederlandse ouders lijken in het algemeen meer te weten van hun kinderen. In allochtone gezinnen zijn vaker taboes. Thuis wordt de schijn opgehouden dat alles goed gaat, en buitenshuis nemen meiden de vrijheid om grenzen te verkennen. Deze meiden hebben met verschillende culturen te maken: enerzijds de straatcultuur en anderzijds de cultuur thuis. Er zijn grote verschillen in dat wat toelaatbaar is binnen deze twee sociale omgevingen. Op straat gelden andere normen en waarden en zijn grenzen vager. Veel meiden hebben thuis te maken met 'zorg', voor de andere gezinsleden bijvoorbeeld. Ook gelden thuis strengere regels of zijn sommige zaken onbespreekbaar, zoals relaties en seks. Het leven in twee verschillende werelden zorgt voor een identiteitscrisis bij sommige meisjes, ze weten niet meer wie ze zijn. Dit kan resulteren in liegen en stiekem gedrag.

“Allochtone gezinnen gaan anders om met problemen en proberen die binnen de familiesfeer op te lossen. De behandelplannen voor allochtone meiden zijn ook anders, en gericht op het creëren van openheid en het opheffen van de schijnwereld.”
(medewerker geïndiceerde jeugdzorg)

Ook van Hindoestaanse gezinnen is bekend dat er veel onderwerpen zijn die niet besproken kunnen worden. De taboesfeer in Hindoestaanse gezinnen wordt door een andere respondent omschreven.

“Hindoestaanse meiden mogen vaak niet praten over hun problemen, moeten hun mond houden. Ze zijn vaak heel volgend en afhankelijk.” (medewerker geïndiceerde jeugdzorg)

Maar Hindoestaanse meiden veroorzaken bijna nooit problemen. *“Als er al problemen zijn dan gaat het om schoolverzuim.”* (SOVEE). Schoolverzuim heeft vaker culturele redenen. *“Sommige culturen zijn erg gesloten. Somalische gezinnen bijvoorbeeld. Het komt wel eens voor dat meiden niet terugkeren na de zomervakantie. We vermoeden dan soms dat ze zijn uitgehuwelijkt.”* (teamleider Leerplicht)

3.6.2 Soorten strafbare feiten

De problematiek van meiden kan leiden tot crimineel gedrag. Op welke manier uiten zij zich? Welke delicten plegen zij, op welke manieren zijn zij strafbaar?

Criminele activiteiten die onder meiden het meest voorkomen, zijn winkeldiefstal en incidenten met drugs. Uit cijfers die onderzoekers van de VU hebben geanalyseerd, blijkt dat openbare ordeverstoring, vernieling en geweld door meiden het hardst stijgen. Meiden plegen wel nog steeds, in verhouding met jongens, lichtere delicten. De Raad voor de Kinderbescherming bevestigt dit. Zo geeft een raadsonderzoeker aan dat de meiden die bij hen komen vaak gepakt zijn voor schoolverzuim, 'cat-fights' (meiden die onderling op de vuist gaan over bijvoorbeeld het afpakken van een vriendje) en kleine vermogensdelicten zoals winkeldiefstal. Ook bij dit vergrijp blijkt

hoe gewiekst meiden zijn. *“Meiden worden steeds behendiger, ze hebben zelfs geprepareerde tassen om de beveiliging te omzeilen.”*

Meiden lijken het zelf al bijna normaal te vinden; *“Stelen is bijna normaal, bijvoorbeeld parfum of kleding. Ze kijken je echt raar aan als je zegt dat je betaalt voor parfum of zo. Dus als je een cadeautje nodig hebt, dan jat je dat.”* (Jamila, 14 jaar)

Geweldpleging, al dan niet openbaar, komt voor, maar in verhouding niet heel veel. Volgens de politie hebben de meiden die geweld plegen over het algemeen een laag IQ. Dit geldt ook voor de meiden die weglopen.

“Soms wordt er wel eens gevochten in de groep, maar dan gaat het over of iemand je pumps heeft gestolen bijvoorbeeld”. (Annabel, 16 jaar)

De respondenten geven beschrijvingen van het probleemgedrag van meiden, maar noemen daarbij nauwelijks de daadwerkelijke delicten. Het lijkt eerder te gaan om gedrag dat gericht is op personen, meestal andere meiden, zoals uitsluiting, uitbuiting, aantrekken en weer afstoten. Het zijn machtspelletjes die ervoor zorgen dat meiden zelf buiten schot blijven, maar die wel gevolgen hebben voor anderen. Bijvoorbeeld anderen aanzetten tot geweld en daar zelf niet voor gepakt worden. Motieven voor dit gedrag zijn bijvoorbeeld wraak nemen of aandacht krijgen.

Over de rol die meiden zich toe-eigenen geven de respondenten aan dat er grofweg twee ‘soorten’ meiden te onderscheiden zijn: enerzijds degenen die zelf kiezen voor een rol in de criminaliteit en anderzijds de meiden die beïnvloedbaar zijn en door bijvoorbeeld de verkeerde vrienden deze weg inslaan. De factor ‘zelfbeeld’ speelt een grote rol. De risicofactor ‘laag zelfbeeld’ zorgt ervoor dat een meisje makkelijk beïnvloedbaar is. Daarentegen is een hoog zelfbeeld (te veel zelfvertrouwen) ook een risicofactor. Het maakt een meisje gewiekst en doelgericht, óf het zorgt voor gemakkelijk slachtofferschap, omdat ze denkt dat het haar toch niet overkomt. Een jongerenwerker zegt hierover: *“Meiden zijn onder te verdelen in de groep die zich gemakkelijk laat gebruiken door jongens en de groep die een leidersrol heeft.”*

Ook andere respondenten noemen deze ‘leidersrol’.

“Als meiden echt meedoen in vandalisme en criminaliteit, dan hebben ze een soort voortrekkersrol, dan gaan ze voorop.” (jongerenwerker)

“Als de meiden op straat rondhangen met jongens is onder die jongens vaak sprake van een verstandelijke beperking. De meiden zijn een stuk slimmer en weten hoe ze de jongens moeten bespelen.” (beleidsmedewerker jeugd en veiligheid)

“Bij jongens is overlastgevend gedrag vaak baldadigheid, bij meiden is het doelgerichter en meer gericht op stoken. Het is berekender.” (jongerenwerker)

Meiden zelf herkennen én erkennen dit: *“Bij jongens is het eerst doen, dan denken. Meiden zien de consequenties van hun gedrag al eerder in en houden daar rekening mee.”* (Joyce, 17 jaar)

Het gedrag dat beschreven wordt lijkt bijna niet zichtbaar, meiden zorgen dat zijzelf buiten schot blijven. Een medewerker van een meidenproject geeft aan dat van de meiden die bij hen over de vloer komen en een delict zeggen te hebben gepleegd, slechts 20% ooit gepakt is voor het plegen van een strafbaar feit. Wat ligt hieraan ten grondslag? Wordt het gedrag van meiden niet geïnterpreteerd als crimineel gedrag? Wordt hen een hand boven het hoofd gehouden? Worden zij te vaak als slachtoffer behandeld?

Bij De Waag, Instituut voor Forensische Psychiatrie, wordt op dit moment⁸ onderzoek gedaan naar meisjes en vrouwen die bij hen in behandeling zijn geweest. Wat opvalt is dat meisjes die bij De Waag komen, soms al lang probleemgedrag vertonen zoals agressie, spijbelen of diefstal, maar dat justitie daar nog niet aan te pas is gekomen. Een onderzoeker geeft aan dat de scheidslijn tussen dader zijn en slachtoffer zijn bij meisjes veel vager is dan bij jongens. *“Wanneer er sprake is van agressie jegens leeftijdsgenoten, is het meisje vaak zeer overtuigd van haar onschuld. Als je dan naar het incident kijkt, is het ook lastig te achterhalen wie begonnen is en wat de aanleiding was. Ook de omgeving kan dan moeilijk grip krijgen op de rol van het meisje in het delict of de situatie.”*

Ook de klankbordgroep, waaraan we begin juli 2010 de eerste uitkomsten van het onderzoek voorlegde, denkt er zo over. In het geval van criminele activiteiten zijn de reacties (en ook het soort meiden) tweeledig. Enerzijds wordt gezegd dat meiden zelf kiezen voor deze activiteiten, anderzijds zijn zij (vooral meiden met een laag IQ) zeer beïnvloedbaar door bijvoorbeeld vrienden.

Meiden zijn wel vaker slachtoffer dan jongens, zo denkt de klankbordgroep. Jongens handelen vaak vanuit groepsdruk, meiden vaker vanuit individuele motieven. Het gebrek aan weerbaarheid is bij meiden groter. De ‘zwakke plek’ van jongens en meiden verschilt: jongens ‘moeten’ macho zijn en zijn vanuit de groep te manipuleren. Meiden willen graag erkenning en waardering en zijn vanuit een één-op-één relatie te manipuleren.

Toch geven de respondenten wel voorbeelden van heftige problematiek en externaliserend probleemgedrag. Zo vertelt een welzijnswerker over de groepen meiden die in het buurthuis komen.

8 Dit onderzoek wordt in het eerste kwartaal van 2011 afgerond.

“De meiden in de inloop plegen geweld naar elkaar. Of ze vertonen grensoverschrijdend seksueel gedrag. Meiden vinden het stoer om met zoveel mogelijk jongens naar bed te gaan, dat is statusverhogend. Dit merken we vooral bij Nederlandse groepen meiden. Sommige meiden stellen zich afhankelijk op en gaan ongezonde relaties aan om aandacht te krijgen. Dit lijkt versterkt te worden door een trauma of een gebroken gezin. Ook doen ze aan heling.” (welzijnswerker)

Dit gedrag is zichtbaar, waardoor een meisje wordt opgepakt en gestraft. In ernstige gevallen heeft dit meisje dan al lange tijd probleemgedrag vertoond. Een medewerker van Bureau Jeugdzorg zegt: *“Als een meisje wel wordt gepakt, dan is het voor een ernstig delict. Deze meiden zijn al langer actief in de criminaliteit, weten de weg en zijn lang buiten schot gebleven. Ze zijn erg berekenend en lijken zich bewust te zijn van hun acties. Vaak gaat er een traumatische gebeurtenis aan vooraf en betreft het niet alleen een gedragsstoornis zoals bij jongens vaak het geval is.”*

3.6.3 Verschillen met jongens

Als het gaat om risicofactoren, dan zijn deze bij meiden en jongens vrijwel gelijk. Maar de vraag is of deze risicofactoren voor meiden net zo sterk wegen als voor jongens. In het onderzoek van De Waag wordt het volgende verondersteld: *“Omdat het recidivegedrag bij meisjes minder voorspelbaar is, hebben we de indruk dat de bestaande risicofactoren met een ander gewicht of in een andere richting of samenspel dan bij jongens van invloed zijn.”* De seksespecifieke risicofactoren voor crimineel gedrag die bij meisjes worden onderscheiden zijn: een slechte affectieve relatie met de moeder, riskante seksuele ervaringen en seksueel wervend gedrag.

De teamleider van een project voor risicojongeren herkent dit laatste en zegt: *“De problemen die wij bij meiden in ons behandelprogramma tegenkomen, zijn bijna altijd inclusief problemen met seksualiteit en relaties met mannen. Deze factoren spelen nauwelijks een rol bij probleemgedrag van jongens.”*

Deze problemen kunnen zowel oorzaak als uiting zijn van probleemgedrag van meiden. Seksueel wervend gedrag kan een manier zijn om een gebrek aan weerbaarheid en zelfvertrouwen te compenseren. Het maakt dat een meisje vatbaar is voor ‘slechte’ invloeden van buitenaf, wat weer kan leiden tot risicogedrag of crimineel gedrag. Anderzijds kan een meisje dat zich bewust is van haar seksualiteit, dit ook gebruiken om anderen aan te zetten tot crimineel gedrag. Een goed voorbeeld hiervan, dat door een aantal respondenten is aangehaald, is de loverboy-problematiek. In een aantal gemeenten worden meiden geronseld, die vervolgens - onder de invloed van een loverboy - zichzelf prostitueren. Deze meiden zijn over het algemeen sterk beïnvloedbaar, hebben een laag zelfbeeld en een slechte thuis-situatie, zaken waar een loverboy slim op inspeelt. Het komt voor dat een meisje dat werkt voor een loverboy ‘opklimt’ tot lovergirl, en zelf meiden gaat ronselen. Op dat moment is ze zelf ook dader.

Verder wordt zelfmoord veel vaker met meiden geassocieerd dan met jongens, en met name met Hindoestaanse meiden. Ook problemen in de gezinssituatie hebben een grotere weerslag op het gedrag van meiden. Omdat zij de neiging hebben sociale relaties goed te houden, kunnen zij, als het daar mis gaat, dit teveel op zichzelf betrekken.

“Als ouders bijvoorbeeld gaan scheiden in de pubertijd van een meisje, kan ze dat zichzelf erg aantrekken. Met als gevolg dat ze slecht voor zichzelf gaat zorgen of een eetstoornis ontwikkelt.” (jongerenwerker)

Het soort criminaliteit dat meiden plegen en het gedrag dat zij vertonen verschilt van dat van jongens.

Jongens zijn veel beter voorspelbaar dan meiden. Dat zorgt er ook voor dat er bij jongens eerder wordt ingegrepen. In een eerder stadium kan al voorspeld worden welke kant het opgaat. Dit geldt niet alleen voor het gedrag, maar ook voor de zichtbaarheid van psychische stoornissen (zoals ADHD of zwakbegaafdheid). Deze worden bij meisjes vaak in een later stadium ontdekt, als er zich al problemen hebben voorgedaan. Dit wordt zeker erkend door de respondenten.

“Bij jongens weet je het als er iets aan de hand is. Op een meidengroep voel je soms dat er iets is, maar kun je er de vinger niet opleggen. Het gedrag is minder zichtbaar.” (medewerker geïndiceerde jeugdzorg)

Opvallend is de eensgezindheid die er heerst onder de respondenten over de verschillen in gedrag tussen jongens en meiden. Jongens zijn vaker baldadig, minder slim en handelen in een groep. Jongens beïnvloeden elkaar en denken vaak niet na over de gevolgen van hun acties. Meiden worden gezien als slimmer, kunnen beter de gevolgen van hun daden inschatten en weten beter hoe ze het spel moeten spelen. Dit betekent niet dat zij een hoger IQ hebben, maar wel sociaal intelligenter zijn.

“Als meiden op straat rondhangen met jongens, is onder die jongens vaak sprake van een licht verstandelijke handicap. De meiden zijn dan een stuk slimmer en weten hoe ze de jongens moeten bespelen.” (beleidsmedewerker)

“Jongens organiseren zich vaker in groepen. Als meisjes een groep vormen, zijn dat vaak kleine groepen. Of meiden sluiten zich aan bij een groep jongens. Gemiddeld staan op een groep van dertig jongeren misschien twee meiden.” (jongerenwerker).

“Jongens vertonen vaker agressief gedrag, dat zich bijvoorbeeld uit in vernieling en kleine criminaliteit. Drank speelt een grote rol, hoewel dit bij meiden ook wel meer lijkt te worden.” (beleidsmedewerker)

En ook meiden zelf ervaren een verschil.

“Volgens mij zijn meiden echt wel slimmer. En ik denk ook dat ze anderen minder snel als rolmodel zien, waardoor ze zich wat minder van anderen aantrekken. Meiden weten gewoon wat beter wat ze willen.” (Aicha, 14 jaar)

Spijbelgedrag, een van de risicofactoren voor crimineel gedrag bij meisjes én bij jongens, heeft bij meiden vaak een andere oorsprong, zoals we al eerder zagen. Jongens voeren nog steeds de boventoon als het gaat om spijbelen en schooluitval. Ook schorsingsbrieven zijn over het algemeen voor jongens. Onder meiden komen relatief weinig gewelddadigheden of ander wangedrag op school voor.

“Meiden die spijbelen doen dat vaak omdat ze thuis dingen moeten doen, zoals mantelzorg, zorg voor broertjes of zusjes of vanwege vriendjesproblematiek. Oorzaken in de relationele sfeer dus. Bij jongens is het omdat ze geen zin hebben, te laat naar bed zijn gegaan of omdat ze te hoog werden ingeschat en het nu niet meer zien zitten.” (teamleider Leerplicht)

Nog een verschil dat respondenten opmerken zit in manier waarop meiden met hun problemen omgaan, en met hun sociale relaties. Ze lijken gemakkelijker om hulp te vragen dan jongens. Ook bespreken meiden veel meer zaken met hun vriendinnen dan jongens met hun vrienden. Verder vinden meiden het belangrijker dat het thuis goed gaat en hechten ze meer aan relaties. Jongens zijn in die zin wat ‘oppervlakkiger’. Meiden zijn sociaal intelligenter en trekken zich meer aan van wat hun omgeving vindt. Zij zoeken oorzaken voor problemen eerder bij zichzelf dan jongens. Alle sociale relaties zijn hierop van invloed.

3.7 Aanpakken die werken

“Jongens krijgen veel meer aandacht en dus is er veel meer zicht op wat er mis is. Dit is bij meiden veel minder, terwijl daar ook veel onvermoede problematiek zit. Vanuit de politiek is er geen focus op meiden.” (medewerker geïndiceerde jeugdzorg)

Wat is er volgens de respondenten nodig om beter zicht te krijgen op de aard en omvang van meidenproblematiek die kan leiden, of heeft geleid, tot crimineel gedrag? Op welke manier kan worden voorkomen dat meiden het verkeerde pad kiezen? We hebben de respondenten gevraagd naar manieren die volgens hen bij meiden goed lijken te werken. Er wordt een onderscheid gemaakt in wat goed werkt voor meisjes die al crimineel zijn en al met gesloten jeugdzorg of justitie te maken hebben gehad, en wat goed werkt in preventieve zin, voor meiden waarbij het dreigt mis te gaan of voor meiden in het algemeen.

De respondenten zijn het eens: meidenproblematiek vraagt om een andere aanpak dan de problematiek van jongens. De aanpak moet gericht zijn op het terugbrengen van vertrouwen en het herstellen van het zelfbeeld van meiden. Hieronder is uiteengezet wat volgens de respondenten de kenmerken van deze aanpak zouden moeten zijn.

Behandeling

Meerdere respondenten geven de voorkeur aan de ontwikkeling en toepassing van seksespecifieke behandelingsmethoden. Binnen deze methoden moet vervolgens weer specifiek behandeld worden op bijvoorbeeld een beperking of IQ. Verder is het goed als er meer cognitief wordt gewerkt, als aanvulling op competentie-gerichte behandeling. Niet alleen het gedrag van meiden wordt dan aangepakt, maar ook wordt expliciet gekeken naar de seksespecifieke risicofactoren die het probleemgedrag hebben veroorzaakt. Het lage of verkeerde zelfbeeld van meiden moet worden hersteld.

Hulpverlening

In een aantal instellingen voor gesloten jeugdzorg, zoals de Lindenhorst, zitten meisjes apart van de jongens. Een van de grootste risicofactoren voor het probleemgedrag van meiden is seksueel wervend gedrag of andere problemen met seksualiteit. Het risico dat dit tijdens de behandelingsperiode aanwezig is, wil de Lindenhorst niet lopen. Meerdere respondenten geven aan dat behandeling door een vrouwelijke professional de voorkeur heeft. Het werkt drempelverlagend en creëert sneller vertrouwen.

Hulpverleners benaderen meiden ook anders. Voor jongerenwerkers geldt dat zij niet zozeer op een andere manier met meiden praten, maar wel over andere onderwerpen. Zij ervaren dat meiden gemakkelijker praten over wat hen bezighoudt en wat ze willen in de toekomst. Een jongerenwerker geeft aan dat hij minder direct met meiden communiceert dan met jongens en zich anders opstelt. Meiden zelf geven toch aan dat zij graag willen dat er direct met hen wordt gecommuniceerd, en dat het juist fijn is als iemand vraagt 'wat is er gebeurd?', zonder om de hete brij heen te draaien. Hiermee wordt ook voorkomen dat er gaten in dossiers ontstaan omdat een professional niet durft te vragen naar de aard of oorzaak van een delict, uit angst om een meisje te emotioneren.

Tot slot geven respondenten aan dat de 'knip' in hulpverlening als jongeren achttien worden, ook bij meisjes een groot probleem is. Ze verdwijnen uit de zorg als ze (bijna) achttien jaar zijn en komen zo mogelijk in hun volwassen leven in een ander zorgcircuit terug. En daar moet men opnieuw beginnen met de hulp aan een vrouw die een negatieve ervaring rijker is en dus nog minder vertrouwen heeft.

Deskundigheidsbevordering

Op de vraag of er volgens professionals iets mist in vaardigheden bij het werken met meiden en zo ja wat, noemen zij vaak: het in gesprek gaan met meiden. Professionals praten en vragen vaak te weinig, terwijl meiden daar juist baat bij lijken te hebben. Specifiek is ook genoemd de scholing van docenten, om beter te signaleren en het verschil op te merken tussen een probleemleerling en een leerling met problemen.

Een andere vorm van deskundigheidsbevordering is gericht op ouders. Volgens respondenten ligt de basis bij hen: regels maken, straffen en belonen én grenzen stellen. Lukt dat niet, dan moet ondersteuning al vroeg beginnen. Want hoe beter

kinderen gemonitord worden, hoe kleiner de kans dat ze tussen wal en schip vallen. Opvoedingsondersteuning, als het niet zo goed lukt, moet 'normaal' worden. Verder moeten ouders beter leren wat er 'te koop' is op tv of internet.

"We hebben afgelopen jaar veel meldingen gehad van mishandeling naar aanleiding van gesprekken op MSN, de zogenaamde 'MSN-fights'. De rol van sociale media is te lang onderschat. MSN, Hypes en nu ook Facebook zijn platforms waardoor jongeren kwetsbaar worden. Ouders, maar ook docenten en jongerenwerkers moeten zich meer bewust zijn van de rol van deze sociale media en hier aandacht voor hebben." (medewerker Veiligheidshuis)

Ouders hebben het vaak druk - met werk, sport, sociaal leven, kinderen en huishouden - en weten daardoor soms niet goed wat er leeft in de wereld van hun kinderen. Hierdoor zien ze het ook minder goed als het fout gaat. Projecten zouden gericht moeten zijn op voorlichting aan ouders en het doorbreken van taboes, dit laatste voornamelijk bij allochtone ouders.

"ik denk dat voor een structurele oplossing van problemen het essentieel is dat ouders betrokken zijn. Het is dus belangrijk de interventie mede op hen te richten. Het is belangrijk ouders en kind te helpen weer met elkaar te communiceren en ze te helpen met elkaar problemen op te lossen." (uitvoerder sociale vaardigheidstrainingen)

Preventief

Een deel van de problemen waarmee meiden te maken krijgen, ligt aan een gebrek aan weerbaarheid. Meisjes moeten weerbaar worden, dit heeft een preventieve invloed. Er is volgens sommige respondenten genoeg hulpverlening, maar dan is het kwaad al geschied. Volgens hen moet er meer laagdrempelig aanbod komen in de preventieve sfeer. Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) kan hierbij een rol spelen. Zo kunnen er bij de CJG's bijvoorbeeld speciale meidenavonden komen. Ook meidengroepen kunnen een belangrijke rol spelen. In deze groepen komen vaak allerlei soorten meiden en jongerenwerkers werken zoveel mogelijk vraaggericht. Doordat meiden geconfronteerd worden met elkaars onzekerheden, vragen en dilemma's, leren zij ook van elkaar. Een vorm van psycho-educatie in deze groepen kan preventief beschermend werken. Sowieso lijken meiden gevoelig voor een 'huiskamersfeer'. Zo zit het succes van Pretty Woman volgens een medewerker van jeugdzorg in de laagdrempeligheid van het project. Meiden worden niet aangesproken op hun problemen, maar op waar ze behoefte aan hebben: gezellig samenzijn met andere meiden om over van alles te kletsen. De huiskamersfeer van Pretty Woman draagt daar aan bij.

We hebben gevraagd of meisjes elkaar zouden kunnen helpen, bijvoorbeeld door een vorm van peersupport? Respondenten vinden dit een goed idee. Het is goed voor jongeren als zij bijvoorbeeld een maatje hebben aan wie ze zich kunnen spiegelen. Maar de vraag is: wie koppel je aan een maatje en wie niet?

Conclusie: Wat nemen we mee uit de interviews?

Een van de uitgangspunten van dit onderzoek, de stijging van het aantal meiden in de criminaliteit, herkennen veel respondenten niet. Zij zien echter wel veranderingen. Zo wordt volgens hen de problematiek van jongeren in het algemeen, en meiden in het bijzonder, steeds heftiger. Dit vraagt ook andere vaardigheden van professionals. Opvallend is het verschil tussen meiden en jongens dat veelvuldig genoemd wordt door professionals en ook meiden zelf; meiden zetten gedrag veel bewuster en doelgerichter in. Dit lijkt zich ook te uiten in het feit dat meisjes meer hechten aan sociale relaties en meer hun best doen deze relaties, bijvoorbeeld met ouders, goed te houden. Een ander belangrijk verschil is het omgaan met seksualiteit en seksueel wervend gedrag. Aan de ene kant lijken meiden kwetsbaarder voor seksuele trauma's. Aan de andere kant zetten ze seksueel wervend gedrag soms in om zaken gedaan te krijgen, wat hen soms tot zowel slachtoffer als dader maakt. Het probleemgedrag van meiden blijft vaak onzichtbaar, wat het lastig maakt om er in een vroeg stadium iets aan te doen. Een en ander leidt ertoe dat professionals soms de tools missen om de heftig wordende problematiek het hoofd te bieden. De noodzaak van de inzet van preventieve methodieken is door vrijwel alle respondenten benadrukt.

Conclusies en aanbevelingen

Aanleiding voor dit onderzoek waren signalen uit het veld dat het met meiden steeds slechter gaat. Ze zouden vaker delicten plegen en in het algemeen meer problemen veroorzaken. Het doel van het onderzoek dat we vervolgens formuleerden was: inzicht krijgen in de aard en omvang van de problematiek van meiden in de leeftijd tussen twaalf en achttien jaar die met politie en justitie in aanraking komen, in de provincie Utrecht.

De hoofdvraag van dit onderzoek is: **Wat is de omvang en aard van de problematiek, die uiteindelijk tot crimineel (risico)gedrag kan leiden, van meiden tussen de twaalf en achttien jaar in de provincie Utrecht?**

Deelvragen hierbij zijn:

Omvang problematiek

- A Hoe wordt over de toename van het aantal meiden in de criminaliteit gedacht?
- B Wat zijn de redenen voor het stijgen van het aantal meiden dat crimineel gedrag vertoont?
- C Wat kan worden gezegd over het aandeel van meiden in de criminaliteit in de vijf onderzochte focusgemeenten?

Aard problematiek

- D Is de aard van de problematiek van meiden veranderd door de jaren heen?
- E Wat voor soort strafbaar gedrag plegen meiden en is dit veranderd door de jaren heen?
- F Welke factoren worden gezien als (risico)factoren voor crimineel gedrag bij meiden?
- G Wat kenmerkt de meidenproblematiek die uiteindelijk tot crimineel (risico)gedrag kan leiden?
- H In hoeverre is er verschil/overeenkomst tussen de problematiek van meiden en jongens?
- I In hoeverre is er verschil/overeenkomst tussen de problematiek van allochtone en autochtone meiden?
- J Hoe verhoudt de rol van de professional zich ten opzichte van de aard van de problematiek van meiden?
- K Wat kan worden gezegd over de aard van de problematiek en het verschil/de overeenkomst tussen de vijf onderzochte focusgemeenten?

Overig

- L Wat zijn succesvolle methodes of projecten voor meiden die risicovol gedrag of crimineel gedrag vertonen?

In dit hoofdstuk trekken we een aantal conclusies aan de hand van de hoofdstukken 1, 2 en 3 en doen we enkele aanbevelingen voor verdere aanpak en onderzoek. Deze conclusies beantwoorden bovenstaande onderzoeksvragen. In hoofdstuk 5 staan voorbeelden van *good practices* waar meiden die probleemgedrag (kunnen gaan) vertonen bij gebaat kunnen zijn.

4.1 Conclusies

Hieronder worden de onderzoeksvragen beantwoord. De beantwoording levert tevens conclusies op.

- A Hoe wordt over de toename van het aantal meiden in de criminaliteit gedacht?
- B Wat zijn de redenen voor het stijgen van het aantal meiden dat crimineel gedrag vertoont?

Cijfers zeggen niet alles

Berichten over een stijging van het aantal meiden in de criminaliteit waren mede aanleiding voor dit onderzoek. Uit het literatuuronderzoek kwam dit vervolgens duidelijk naar voren. In Nederland, maar ook in andere landen, stijgt het aantal meiden en vrouwen dat een delict pleegt sterk, veel sterker dan het aantal jongens. De stijging van het aantal meiden in de criminaliteit wordt niet door alle geïnterviewde professionals herkend. Zij zien wel een toename van het aantal problemen waar meiden mee te kampen krijgen, maar zien dit niet altijd resulteren in delinquent gedrag.

Als we kijken naar de cijfers in de provincie Utrecht, is de stijging van de cijfers minder duidelijk. De laatste tien jaar laten wel een stijging zien, maar die is niet sterk en niet constant. Sterker nog, de laatste jaren lijkt zich weer een daling in te zetten. We kunnen concluderen dat een stijging in de cijfers niet altijd betekent dat meiden inderdaad criminelere worden, zoals we ook in het literatuuronderzoek zagen. Redenen dat de cijfers toch lijken te stijgen zijn dat delicten gepleegd door meiden nu misschien anders worden bejegend: waar vroeger een meisje dat een delict pleegde niet of nauwelijks werd gestraft, is dat nu anders. Ook kan het zijn dat meiden beter in beeld zijn, waardoor zij eerder gepakt worden als ze een delict plegen. In de provincie Utrecht lijkt een combinatie van deze factoren een rol te spelen.

- C Wat kan worden gezegd over de omvang en de aard van de problematiek van meiden in de criminaliteit in de vijf focusgemeenten?

De gemeenten waarop we de focus hebben gelegd zijn Utrecht, Amersfoort, Woerden, IJsselstein en Utrechtse Heuvelrug. Het aantal meiden dat een delict heeft gepleegd in deze gemeenten is niet omvangrijk in vergelijking met het aantal jongens. Zoals verwacht is het aantal verdachte meiden in de centrumgemeenten Utrecht en Amersfoort het grootst, en in Utrechtse Heuvelrug het kleinst. Volgens de cijfers is in alle gemeenten het aantal verdachte meiden gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren. Dit geldt in bijna alle gemeenten ook voor het aantal verdachte jongens. Op basis van de geleverde cijfers is het lastig te zeggen of er

sprake is van een echte stijging of van fluctuaties. Zo lijkt de laatste jaren weer een daling in te zetten waardoor de stijgende trendlijn verbroken wordt.

Als we naar de aard van de delicten kijken zien we dat meiden zich relatief vaak schuldig maken aan winkeldiefstal. De landelijke trend dat meiden zich vaker schuldig maken aan gewelddadig gedrag, zien we niet zozeer terug in de provincie Utrecht; bij enkele delicten die hieronder vallen (bedreiging, mishandeling) is het aantal meiden gestegen ten opzicht van 10 jaar geleden, maar bij een aantal is dat juist niet het geval (openlijk geweld tegen personen), en in de meeste gevallen is het aantal jongens sterker gestegen dan het aantal meisjes.

We hebben eerder geconcludeerd dat cijfers niet alles zeggen en slechts het topje van de ijsberg zijn. Als we verder kijken dan de cijfers zien we dat de verandering met name geldt voor de toename van de heftigheid van de problematiek van meiden. Dit lijkt voor alle gemeenten te gelden.

Er zit verschil in hoe gemeenten zich bezighouden met dit thema. In de centrumgemeenten staat meidenproblematiek al langer op de agenda en zijn meiden meer vertegenwoordigd binnen specifieke aanpakken. Risicogroepen zijn beter in beeld en dit kan ook preventief werken. In de kleinere gemeenten vallen de meiden soms pas op als zij al probleemgedrag vertonen. Hier gaat het echter om een klein aantal. Beleidsmedewerkers van de kleinere gemeenten geven wel aan dat meiden nog weinig zichtbaar zijn - misschien is de risicogroep meiden groter - en er worden stappen ondernomen om deze groep beter in beeld te krijgen. Onder andere door het instellen van werkgroepen of een andere manier van werken bij het jongerenwerk.

- D Is de aard van de problematiek van meiden veranderd door de jaren heen?
- E Wat voor soort strafbaar gedrag plegen meiden en is dit veranderd door de jaren heen?

Toename heftigheid problematiek

Professionals in het veld geven aan dat ze niet zozeer een stijging van criminaliteit zien bij meiden, maar noemen wel een toename van heftigheid in problematiek. Zij zien dat meiden de laatste jaren te maken krijgen met andere problemen, zoals de dreiging van loverboys. Dit is echter sterk afhankelijk van de professional waaraan de vraag is voorgelegd. Zo ziet de politie heel sec het aantal meiden dat wordt opgepakt voor een delict, terwijl een medewerker van een Justitiële Jeugdinstelling (JJI) meer kan vertellen over de aard van de problematiek waar meiden aan blootstaan.

Het probleemgedrag, maar ook risicofactoren waaraan meiden blootstaan, is de afgelopen jaren zwaarder geworden. Meiden hebben op jongere leeftijd al te

maken met seksueel gedrag en middelengebruik. En problemen in de huiselijke sfeer komen vaker voor.

Positief gevolg hiervan is dat dit leidt tot een betere signalering en zichtbaarheid van probleem- en crimineel gedrag van meiden. Dit kan mede een verklaring zijn voor een stijging van hun aandeel in de criminaliteitscijfers. Ze plegen wellicht niet méér delicten, maar er wordt beter op hen gelet zodat eventuele delicten sneller worden opgemerkt. Enkele professionals geven aan dat meiden onderling vaker genotsmiddelen gebruiken, of dat ze zich vaker schuldig maken aan drank- en middelengebruik. Maar dat komt niet duidelijk terug in de cijfers.

- F Welke factoren worden gezien als (risico)factoren voor crimineel gedrag bij meiden?
- G Wat kenmerkt de meidenproblematiek die uiteindelijk tot crimineel (risico) gedrag kan leiden?

Risicofactoren

De risicofactoren zijn ingedeeld in vier clusters:

1. individuele factoren (persoonlijkheid, probleemgedrag, morele ontwikkeling, etc.)
2. familiefactoren (opvoeding, familiale relaties, situatie in de familie, etc.)
3. schoolfactoren (schoolprestaties, betrokkenheid bij school, etc.)
4. *peer*-factoren (aantal vrienden, kwaliteit van relatie met leeftijdgenoten en criminele leeftijdgenoten)

Een analyse van de risicofactoren laat zien dat veel factoren zowel voor meiden als voor jongens gelden. Zoals een asociale persoonlijkheid, een laag IQ, geen betrokkenheid van ouders, falende schoolcarrière en schooluitval.

Uit het onderzoek blijkt echter ook dat er bepaalde risicofactoren een grotere rol spelen bij meiden. Deze worden hieronder uiteengezet.

Rol moeder

Zowel voor meiden als voor jongens kan worden gesteld dat de betrokkenheid van ouders bij de activiteiten van het kind een negatieve invloed heeft op het risico om crimineel te worden. Maar het blijkt dat voor een meisje een slechte band met haar moeder van grote invloed is op het risico crimineel gedrag te vertonen. Daarnaast doen meisjes meer hun best om de band met de moeder goed te houden dan jongens, juist omdat deze zo van invloed is op hun welbevinden.

Seksualiteit

Daarnaast speelt seksualiteit bij meiden een rol als risicofactor. Deze rol heeft twee kanten. Enerzijds de seksuele kwetsbaarheid: die maakt dat zij eerder slacht-

offer zijn of kunnen zijn. Anderzijds wordt seksualiteit ook ingezet. Er is sprake van een verschuiving van normen en die kan leiden tot grensoverschrijdend gedrag. Dit uit zich bij meiden in seksueel wervend gedrag.

Zelfbeeld

Het beeld dat meiden van zichzelf hebben speelt een grote rol. Opvallend in dit kader is dat voor meiden, in tegenstelling tot jongens, zowel een hoog als een laag zelfbeeld een risicofactor is. Professionals geven aan dat een hoog zelfbeeld soms zelfs leidt tot grotere problemen; meiden hebben het idee dat 'hen toch niets kan gebeuren'. In tegenstelling tot meiden met een laag zelfbeeld is voor hen een aanpak gericht op het vergroten van zelfvertrouwen niet geschikt en moet een andere passende aanpak worden gevonden.

Buiten deze risicofactoren zijn er nog twee gedragingen van meiden die we in veel mindere mate terugzien bij jongens en die potentieel risicovol kunnen zijn:

Gewiekste rol

Als meiden in een groep meedraaien, geven professionals aan dat ze soms een gewiekste rol spelen. Ze zetten anderen aan tot delicten, maar blijven zelf buiten schot. Of ze weten goed hoe ze het spelletje moeten spelen, indien ze wel gepakt worden. Dit impliceert dat meiden sociaal intelligenter zijn dan jongens. Die conclusie wordt onderstreept door de wetenschap; meiden zijn sneller volwassen en hebben daardoor een groter inschattingsvermogen en grotere zelfreflectie. Zo kan het voorkomen dat een meisje met een laag IQ of licht verstandelijke handicap heel 'streetwise' is: ze weet hoe ze anderen (leeftijdsgenoten, maar ook volwassenen) kan bespelen.

Slachtofferschap als troefkaart

Tijdens de interviews is regelmatig het thema 'slachtofferschap' naar voren gekomen. Lange tijd is gedacht dat meiden die delicten plegen slachtoffer zijn van de omstandigheden. Zoals we ook zagen in de literatuur leidde dit zelfs tot een stigma voor vrouwen in de criminaliteit en een dubbele standaard in de berechting van mannen en vrouwen.

Meiden lijken vaak juist goed te weten welke rol op welk moment te spelen. Hoewel er uitzonderingen zijn (bijvoorbeeld meiden met een laag tot zeer laag IQ), lijken meiden te weten dat de 'slachtofferkaart' kan leiden tot een minder harde behandeling. Overigens neemt dit niet weg dat meiden die dader zijn, vaak ook slachtoffer zijn (geweest). Dit leidt ertoe dat instanties zich enerzijds bewust dienen te zijn van het feit dat meiden soms minder slachtoffer zijn dan ze doen voorkomen en anderzijds dat de oorzaak van risico- of crimineelgedrag vaak gezocht moet worden in geleden trauma's.

H In hoeverre is er verschil/overeenkomst tussen de problematiek van meiden en jongens?

Nog steeds groot verschil jongens en meisjes

Een stijging van het aantal delicten dat door meiden wordt gepleegd, kan komen doordat meiden hun problemen meer externaliseren, net zoals jongens dat doen. Ze gaan dan steeds meer op elkaar lijken in gedrag. Dit wordt tegengesproken door geïnterviewde professionals. Meiden internaliseren nog steeds het merendeel van hun problemen. En een meisje dat vandalisme pleegt op straat, als uiting van problemen thuis, is nog steeds meer uitzondering dan regel. Door de relatieve onzichtbaarheid van problemen bij meiden worden deze vaak te laat onderkend. Een risicofactor die bijna niet van toepassing is op jongens, is seksueel wervend gedrag. Meiden kunnen dit soms functioneel inzetten, om zo te krijgen wat ze willen. Maar ze hebben vaak niet door dat ze over hun eigen grenzen heen gaan. Het aanvoelen en aangeven van grenzen is een vaardigheid die meiden soms ontberen, maar die wel noodzakelijk lijkt. Daarnaast bestaat er een extra risico voor meiden die een laag zelfbeeld hebben, al dan niet gecombineerd met een laag IQ, om zich te laten inpakken door jongens en vervolgens bijvoorbeeld in de prostitutie terecht te komen. Als meiden probleemgedrag externaliserend vertonen, is dat vaak op een veel berekender manier dan jongens dat doen. Meiden zetten hun gedrag, in bijvoorbeeld een groep op straat of in het criminele circuit, veel doelgerichter in dan jongens. Daarnaast is het gedrag van meiden minder voorspelbaar dan dat van jongens. Ook heeft probleemgedrag bij meiden vaak een andere oorsprong dan bij jongens. Zo spelen de relatie met de moeder en riskante seksuele ervaringen een grotere rol, zoals ook blijkt uit de literatuur. Zowel de uitingsvorm als de oorzaken van probleemgedrag vragen een andere aanpak en behandeling van meiden dan van jongens. Niet alleen in repressieve, maar ook in preventieve zin. En dit vraagt ook andere vaardigheden van professionals.

I In hoeverre is er verschil/overeenkomst tussen de problematiek van allochtone en autochtone meiden?

Verskil allochtoon en autochtoon

Bij het verschil in problematiek tussen de diverse groepen allochtone en autochtone meiden, valt op dat de manier waarop in de cultuur problemen opgelost worden, bepalend is voor de aard en omvang van probleemgedrag. De mogelijkheid om op een vroeg moment problemen bespreekbaar te maken, kan leiden tot een vroege onderkenning van problematiek. Maar ook, op een later tijdstip, tot een grotere betrokkenheid van ouders bij het oplossen van de problematiek. Ouders zijn in zekere zin al 'warmgedraaid'. In verschillende gradaties worden in migrantengezinnen problemen vaak minder onderkend, dan wel genegeerd. Dit kan uiteindelijk leiden tot ernstige psychische stoornissen, zoals suïcidale neigingen, dan wel ernstige gedragstoornissen, met opname in een gesloten inrichting

tot gevolg. Om die reden zijn behandelplannen van migrantenmeiden vaak anders dan van autochtone meiden. De verkregen informatie is niet voldoende om harde conclusies te trekken over de verschillende etnische groepen. Daarvoor is aanvullend onderzoek nodig, zodat van elke groep duidelijk in beeld komt welke specifieke problematiek speelt in relatie tot crimineel gedrag.

Professionals geven aan dat Nederlandse ouders vaak beter op de hoogte lijken te zijn van wat hun kinderen doen en wat hen bezighoudt. In allochtone gezinnen is vaker sprake van taboes. Thuis wordt soms de schijn opgehouden dat alles goed gaat en buitenshuis nemen meiden de vrijheid om grenzen te verkennen. Deze meiden hebben met verschillende culturen te maken: enerzijds de straatcultuur en anderzijds de cultuur thuis. Het leven in twee verschillende werelden zorgt voor een identiteitscrisis bij sommige meisjes. Dit kan resulteren in liegen en stiekem gedrag.

J Hoe verhoudt de rol van de professional zich ten opzichte van de aard van de problematiek van meiden?

Veranderende rol voor professionals

Professionals geven aan dat hun rol verandert door een toename in de heftigheid van de problematiek. Waar vroeger leraren 'gewoon les gaven', wordt er tegenwoordig inzet van hen verwacht op het gebied van signalering en doorverwijzing. En niet alleen wordt de problematiek heftiger, het zijn ook steeds vaker meiden met deze problematiek. Een ontwikkeling die meer en meer vaardigheden van professionals vraagt. Zowel in de omgang met jongeren met problemen in het algemeen, als in de benadering van meiden in het bijzonder.

4.2 Aanbevelingen

In dit onderzoek hebben we geconcludeerd dat de problematiek onder meiden toeneemt, maar dat dit niet in alle gevallen leidt tot crimineel gedrag. Om de toename van meiden in de criminaliteit te voorkomen zijn meer preventieve aanpakken nodig, gericht op het meer zichtbaar maken van de problematiek van meiden. We pleiten dan ook voor speciale aandacht voor meiden in beleid en in uitvoering.

De aanbevelingen die we hieronder doen hebben met name betrekking op het management van instanties en professionals die met meiden werken.

- **Kijk verder dan alleen cijfers.** Cijfers zijn vaak enkel het topje van de ijsberg. Wat eronder zit, is minstens zo belangrijk. Zo niet belangrijker. Zo kan het zijn dat een deel van de delicten die door meiden worden gepleegd, niet wordt geregistreerd. Of er wordt juist een groot gedeelte van hun problematiek niet geregistreerd, terwijl juist dit aandacht behoeft.

- **Zorg voor een eenduidige registratie.** Bij het voorkomen en het aanpakken van criminaliteit en problemen bij meiden (en ook bij jongens) is een sluitende aanpak nodig. Daarvoor is het nodig de verschillende cijfers naast elkaar te kunnen leggen. Een volledig beeld ontbreekt nu, mede omdat niet eenduidig geregistreerd wordt. Betere en eenduidiger registratie zou meer informatie op kunnen leveren en dit kan input zijn voor ander beleid en een andere aanpak.
- **Geef professionals de juiste tools.** Het is noodzakelijk te investeren in deskundigheidsbevordering van werkers op het gebied van werken met meiden. Veranderende problematiek bij jongeren vraagt steeds meer van professionals. Van docenten wordt bijvoorbeeld verwacht dat zij ook signaleren, doorverwijzen en in gesprek gaan met jongeren met problemen. Dat vraagt meer vaardigheden, die zij niet standaard in huis hebben. Meiden vereisen een nog specifiekere aanpak. Zij lijken makkelijker te praten dan jongens, hebben daar ook behoefte aan, maar weten tegelijk ook beter hoe ze anderen kunnen bespelen. Professionals hebben vaardigheden nodig om het gesprek aan te gaan en door ballonnen heen te prikken. Dat begint met meer kennis over de doelgroep. Professionals kunnen ook van elkaar leren door ervaringen uit te wisselen. Dat kan tijdens kenniskringen of een vorm van intervisie. Een andere vorm van kennisdeling over meiden is om in bijvoorbeeld sociale kaarten het aanbod voor meiden inzichtelijker te maken. Professionals weten dan beter wat zij moeten kiezen in hun aanpak van meiden met problemen.
- **Behandel meiden niet als jongens.** Een van de uitgangspunten van het onderzoek was de aanname dat meiden steeds meer externaliserend gedrag vertonen en dus in die zin steeds meer op jongens gaan lijken. Behalve dat dit niet gezien wordt door alle respondenten, geven zij ook heel duidelijk aan dat meiden een aparte behandeling verdienen: een op hen toegesneden aanpak.
- **Ontwikkel meer aanpakken voor meiden in de preventieve sfeer.** De laatste jaren is er veel aandacht geweest voor jongens. Logisch, zij veroorzaakten de meeste overlast. Maar dit heeft ertoe geleid dat het aantal erkende interventies voor meiden laag is. Juist nu meer aanpakken voor meiden ontwikkelen, met name in de preventieve sfeer, kan op een later tijdstip veel opleveren. Dergelijke projecten kunnen de zichtbaarheid van problemen van meiden, die kunnen leiden tot probleemgedrag en criminaliteit, vergroten. Denk daarbij aan projecten die laagdrempelig zijn, met een 'huiskamergevoel'. Omdat ook de relatie met de moeder een grote rol speelt, kan gedacht worden aan projecten die gericht zijn op het behouden of versterken van de moeder-dochter-relatie. Uit onze inventarisatie naar Good practices blijkt dat er nog weinig projecten zijn die inzetten op het versterken van de relatie tussen meisjes en ouders, terwijl een positieve relatie tussen ouder en kind de ontwikkeling van probleemgedrag tegengaat (zie hoofdstuk 5). Verdere methodiekontwikkeling op dit gebied is dus gewenst.

De volgende 2 aanbevelingen zijn gericht op lokale overheden en andere overheidsinstanties:

- **Ga dieper in op verschillen tussen groepen.** Het verschil tussen meiden van verschillende afkomst is kort aan bod geweest in het onderzoek, maar verder onderzoek is nodig om hier betere conclusies aan te verbinden. Het kan een preventieve werking hebben om hier meer zicht op te hebben. Zo kan voorkomen worden dat bepaalde groepen op een later tijdstip oververtegenwoordigd zijn in bijvoorbeeld de gesloten jeugdzorg of criminaliteit.
- **Geef meiden meer ruimte in het gemeentelijk beleid.** Gemeenten kunnen in hun rol als opdrachtgever naar de uitvoerders van het lokale jeugdbeleid aangeven dat zij aandacht willen voor het in beeld brengen van de groep meiden en een aanbod willen dat gericht is op de behoefte van meiden in hun gemeente.

Good practices

In dit hoofdstuk gaan we in op effectieve projecten en methodieken, speciaal ontwikkeld voor meiden. Het zijn voornamelijk projecten die gericht zijn op preventie. We hebben geconcludeerd dat meidenproblematiek niet goed zichtbaar is. En wanneer die problematiek wel zichtbaar wordt, dit direct sterk tot uiting komt en kan leiden tot crimineel gedrag.

Door meiden voorzieningen te bieden waar zij de ruimte krijgen zichzelf te zijn en hun problemen te bespreken, kan probleemgedrag voorkomen worden.

Het overzicht van projecten en methodieken biedt een handreiking aan gemeentes, provincies en andere partijen die de ambitie hebben om meer aandacht te besteden aan het thema meidenproblematiek.

Het merendeel van de projecten richt zich op het vergroten van zelfvertrouwen en weerbaarheid van meiden. Ze zijn erg toegankelijk, laagdrempelig en er wordt veel in groepsverband georganiseerd. Sommige projecten richten zich in het bijzonder op een etnische groep of op een bepaald thema zoals seksualiteit of spijbelen.

Opvallend is dat veel projecten inzetten op het vergroten van de weerbaarheid en het zelfvertrouwen van meiden. We hebben in de inventarisatie geen preventieve projecten gevonden die inzetten op het versterken van de relatie met de ouders in het algemeen, en met de moeder in het bijzonder. Behandelingsmethoden vanuit de jeugdzorg of jeugdhulpverlening nemen de rol van ouders al wel mee.

Het overzicht is een greep uit de projecten die beschikbaar zijn. Er zijn meer projecten in het land die vergelijkbaar zijn, zoals sportprojecten of meidenpraatgroepen. Het is niet mogelijk deze allemaal te noemen. Daarom hebben we een selectie gemaakt op basis van de belangrijkste risicofactoren voor probleemgedrag zoals die naar voren zijn gekomen in het onderzoek.

Dit overzicht behelst zeventien projecten en methodieken, voornamelijk in de preventieve sfeer, gericht op het voorkomen van probleemgedrag van meiden in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. In het overzicht zijn kenmerken van risicogedrag genoemd, plus kenmerken van de projecten. Per project is aangekruist wat van toepassing is. Op de volgende pagina's volgt een korte omschrijving per project.

	Preventie en voorlichting	Laagdrempelige informatievoorziening	Hulpverlening	Versterken rol professional en deskundigheidsbevordering	Opvoedondersteuning en versterken rol van ouders	Specifieke etnische groep	Meiden helpen meiden	Zelfvertrouwen en weerbaarheid vergroten	Aanpak Aggressieprobleem	Seksualiteit en relaties	Spijbelen en school	Sociale vaardigheden	Sport	Versterken relatie met moeder/ouders	Loveboy-problematiek
Super Woman	x	x						x	x	x					
&U meidenproject	x						x				x				
SJA Meidenplaza	x														
Meiden met pit	x							x			x	x			
Girl, work it out!	x							x				x	x		
Vrouwen coachen meiden	x						x				x				
Girls' talk	x	x		x				x		x					
My Identity!	x	x				x		x							
Meidengroep Gouda	x	x	x	x						x					
Pretty woman	x	x	x				x	x		x					x
STEPS	x	x			x			x		x		x			
Love limits	x	x						x		x					
Thuis in de bieb	x					x									
Taekwondo voor allochtone meisjes	x				x			x					x		
Rots en Water weerbaarheidstraining	x		x					x				x	x		
Meidengroep ZUWE	x	x					x	x		x					
Sterke Meiden	x		x	x				x		x		x			x

1. Super Woman

Organisatie: Youth for Christ

Beschrijving project:

De jongerenwerkers van YfC zagen dat meiden worstelen met hun zelfbeeld, een worsteling die steeds vaker tot uiting komt in grensoverschrijdend en seksueel uitdagend gedrag. De organisatie ontwikkelde daarom zelf een programma voor meiden van 12 tot 18 jaar. SuperWoman, bestaat uit een groepsprogramma, een theaspel, een maatjesproject en trainingen. SuperWoman is ontstaan vanuit werken met Antilliaanse 'straatmeiden' in Rotterdam maar wordt inmiddels gebruikt voor meiden van allerlei komaf. Het pedagogisch groepsprogramma is erop gericht meiden weerbaar te maken en hen te empoweren om hun talenten te ontwikkelen. Vrouwelijke professionals en vrijwilligers spelen daarbij een essentiële rol. Recent heeft het Nji het groepsprogramma van SuperWoman als best practice beschreven in haar onderzoek naar meidenwerk in Nederland voor het ministerie van OCW en Jeugd en Gezin. SuperWoman is geschikt voor het jongerenwerk maar wordt ook gebruikt binnen het maatschappelijk werk, de jeugdzorg en het (praktijk) onderwijs. Zelf hebben we inmiddels zo'n 36 meidengroepen in 20 steden (ook in Utrecht en omgeving). Ook wordt SuperWoman door zo'n 25 externe instellingen gebruikt in Nederland maar inmiddels ook in het buitenland

Meer informatie:

- www.super-woman.nl

2. &U meidenproject

Organisatie: Stichting Two Get There

In de provincie is het project in Utrecht (door Cumulus Welzijn) en Woerden (door Welzijn Woerden) gestart.

Beschrijving project:

Meiden in de leeftijd van 12 tot 18 jaar, die extra ondersteuning kunnen gebruiken bij vragen die ze in het dagelijks leven ondervinden, worden gekoppeld aan een maatje. Dit maatje is meestal een vrouw tussen de 20 en 30 jaar, die als rolmodel fungeert. De meiden krijgen extra steun, vriendschap en advies. Het project is bedoeld voor meiden uit etnische minderheidsgroepen die niet in aanmerking komen voor reguliere hulpverlening, maar wel een steuntje in de rug kunnen gebruiken en daar zelf gemotiveerd voor zijn. Er wordt gewerkt aan de hand van thema's, zoals beroepskeuze of vriendschap en relaties. De meiden die meedoen zijn woonachtig of schoolgaand in de gemeente van de uitvoerder. Het project heeft tot doel deze groep meiden sterker en zekerder te maken in hun zelfbeeld en multiculturele identiteit.

Meer informatie:

- www.and-u.nl
- www.andyoumeidenproject.nl

3. **SJA Meidenplaza**

Organisatie: Stedelijk Jongerenwerk Amsterdam

Beschrijving project:

Onder de noemer SJA Meidenplaza zet Stedelijk Jongerenwerk Amsterdam zich in voor Amsterdamse meiden. Meiden van alle denkbare nationaliteiten vinden bij SJA Meidenplaza een eigen, veilige plek waarbij ze kunnen experimenteren met het ontwikkelen en organiseren van activiteiten. Op deze manier krijgen ze de gelegenheid om een actieve rol te spelen in de samenleving en hun eigen lot te bepalen. Activiteiten zijn o.a. de Meiden Advies Raad, het Chebba Magazine, het Powerlady Magazine, Girlz Talk en Girlz Only workshops.

Meer informatie:

- www.sjameidenplaza.nl

4. **Meiden met Pit**

Organisatie: Mind at Work

Beschrijving project:

Meiden met Pit is een project voor meiden tussen de 16 en 27 jaar die het (even) niet lukt om zelf hun leven op orde te krijgen. Meiden die wel een steuntje in de rug kunnen gebruiken.

Meiden met Pit werken in een creatieve werkplaats aan hun toekomst. Ze gaan aan de slag met creatieve of technische activiteiten, zoals sieraden maken, foto's bewerken en websites maken. In de werkplaats krijgen de meiden begeleiding bij het uitzoeken wat ze kunnen en leuk vinden. Ook wordt er aandacht besteed aan sociale vaardigheden, zoals omgaan met tegenslag en het maken van keuzes. Meiden die er klaar voor zijn, gaan zich oriënteren op de arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld door bedrijven te bezoeken, met begeleiding aan het werk te gaan of te starten met een geschikte opleiding.

Meer informatie:

- www.mindatwork.org

5. **Girl, work it out!**

Organisatie: Stichting Powerlady. Uitgevoerd in 2009-2010 in Amsterdam

Beschrijving project:

Girl, Work it out! is bedoeld voor meiden die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Het is een zogenaamd sport-it project, waarbij de deelnemers niet alleen sporttrainingen volgen, maar ook door professionele begeleiders worden ondersteund om hun sociale vaardigheden te versterken. Bijvoorbeeld door het werken aan hun gevoel voor eigenwaarde, via een leuk en gevarieerd sportprogramma. De organisator Powerlady wil de meiden weerbaar maken, meer zelfvertrouwen geven, meer laten samenwerken, hun horizon verbreden en hun maatschappelijke betrokkenheid vergroten. Doel is dat de meiden zichzelf middels het sportprogramma meer accepteren. Begeleiders willen hen leren dat zij meer aankunnen dan zij zelf beseffen.

Meer informatie:

- www.powerlady.nl

6. **Vrouwen coachen Meiden**

Organisatie: Vrouwenplatform Carree Overijssel

Beschrijving project:

Met ondersteuning van een persoonlijke coach leren meiden om hun talenten te gebruiken, om te gaan met problemen en worden ze gestimuleerd om hun schoolresultaten te verbeteren.

Vrouwen coachen Meiden (VcM) is een project waar vrouwen als coach worden ingezet om meiden te ondersteunen tijdens hun schoolloopbaan. Naar school gaan is voor jongeren een belangrijke manier om te bouwen aan hun toekomst en te participeren in de maatschappij. Vrouwen zetten zich in als vrijwillige coach en worden getraind om de problematiek van de meiden adequaat te begeleiden. Voor deze training is samengewerkt met Hogeschool Windesheim. Deze heeft een op maat ontwikkelde training voor VcM gemaakt en de eerste twee trainingen aangeboden.

Doel van dit project is het voorkomen van voortijdig schoolverlaten en het behalen van een startkwalificatie die leidt tot meer kansen op de arbeidsmarkt, inkomen en economische zelfstandigheid. De coaching is laagdrempelig en onafhankelijk en gericht op meiden bij wie het aanbod van grote hulpverleningsorganisaties tegenstaat. Hierdoor onderscheid VcM zich van andere maatjes- en mentorprojecten.

Meer informatie:

- www.magikeven.nu
- www.vrouwenplatformcarree.nl

7. Girls' talk

Organisatie: Rutgers Nisso Groep (vanaf eind 2010 RutgersWPF)

Beschrijving project:

Rutgers Nisso Groep doet onderzoek, ontwikkelt preventieprogramma's, ondersteunt professionals en doet aan pleitbezorging. Ze traint o.a. jongerenwerkers, leerkrachten en andere professionals die met meiden werken om 'groepsconselers van Girls' Talk' te worden, en het gesprek met meiden aan te gaan over relaties en seksuele gezondheid.

Doel van Girls' Talk is het vergroten van seksuele gezondheid en seksuele empowerment van meiden in de leeftijd van 14 tot 18 jaar. Dat wil zeggen: meiden die seksueel actief worden, zodanig begeleiden bij hun seksuele en relationele ontwikkeling dat zij veilige, prettige, gewenste en gelijkwaardige seksuele contacten en relaties leren aangaan. Het programma is erg succesvol. Een effectstudie heeft aangetoond dat het programma op verschillende onderdelen effectief is en meiden weerbaar maakt. Meiden die hebben deelgenomen aan Girls' Talk noemen het programma leerzaam en gezellig. Een belangrijk positief effect is dat, door het persoonlijke karakter van de gesprekken en de veiligheid in de groepen, een vertrouwensband is ontstaan. Zowel tussen de deelnemers onderling als tussen de deelnemers en de counselor. Hierdoor zijn problemen rondom seksualiteit makkelijker bespreekbaar en dus zichtbaar geworden. En zo hebben counselors een betere ingang om meiden adequaat te begeleiden of door te verwijzen. Aangezien sommige meiden aangaven de opgedane kennis ook te delen met vriendinnen, moeders en vriendjes, heeft het programma tevens een positieve uitstraling naar de omgeving van de deelnemers. In 2011 zal het programma Girls' Talk verder aangepast worden opdat ook allochtone meiden profijt hebben van het programma. Hierbij zal nauw samengewerkt worden met de profijtgroep en professionals en gebruik worden gemaakt van nieuwe inzichten uit onderzoek. Als onderdeel van het project zal tevens een grotere effectstudie worden uitgevoerd.

Meer informatie:

- www.loketgezondleven.nl
- www.rng.nl

8. My Identity!

Organisatie: Prezens, GGZ in Geest

Uitgevoerd door onder andere Prezens preventie in Amsterdam, Riagg Rijnmond in Rotterdam

Beschrijving project:

Cursus voor allochtone meiden van 13-18 jaar met (dreigende) psychische problemen, ter voorkoming van (verergering van) psychische klachten door beter om te leren gaan met het leven in meerdere culturen. Het is een cursus van 8 bijeenkomsten waarin kennis, houding en vaardigheden (zoals probleemoplossend

vermogen, sociale vaardigheden etc.) worden versterkt. De cursus is gebaseerd op bestaand materiaal en sluit zoveel mogelijk aan bij bestaande interventies. Er is een draaiboek beschikbaar en een train-de-trainers. De cursus is geschikt voor verschillende meidengroepen.

De meiden bespreken op een laagdrempelige manier thema's als normen en waarden, omgaan met negatieve gedachten en stress, onderhandelen, partnerkeuze, sociale kaart. De cursus is flexibel modulair opgebouwd en er is ruimte voor andere thema's als de deelnemers dit graag willen. My Identity maakt gebruik van het leren in groepsverband en van het ervaren leren, en van cognitief gedragstherapeutische principes.

Deze preventie cursus kan worden gegeven door eerste- of tweedelijns ggz, jeugdzorginstellingen, scholen, jongerencentra etc. De aanbeveling is dat een trainerskoppel bestaat uit trainers van verschillende culturele achtergrond en dat tenminste een van de trainers ervaring heeft in de ggz of jeugdzorg.

Meer informatie:

- www.prezens.nl
- M.goudriaan@prezens.nl
- K.ahmadouch@prezens.nl

9. Meidengroep Gouda

Organisatie: Bureau Jeugdzorg Gouda. Is uitgevoerd tussen 1990 en 2005.

Beschrijving project:

Draaiboek voor verwerkingsgroepen voor meiden, in combinatie met professionele hulpverlening en ervaringsdeskundigheid. De methode is erop gericht te praten over en het verwerken van seksueel misbruik, het ontmoeten van lotgenoten en het uitwisselen van (misbruik)ervaringen.

Voor het verwerken van seksueel misbruik is het belangrijk te ervaren dat er lotgenoten zijn. Slachtoffers kennen veelal geen andere slachtoffers. En het ontmoeten van mede-slachtoffers zorgt voor herkenning en erkenning. De meidengroep creëert een plek waar het seksuele geweld besproken mag en kan worden. Gewerkt wordt met een combinatie van deskundigheid via jeugdhulpverlening (Jeugdzorg Gouda) en ervaringsdeskundigheid (vanuit de Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling Gouda, VSK). Er is een draaiboek beschikbaar waarmee professionals werkzaam in onderwijs, welzijn of hulpverlening aan de slag kunnen gaan. De methode is gericht op meiden tussen 13 en 18 jaar die slachtoffer zijn van seksuele kindermishandeling binnen het gezin.

Meer informatie:

- Duuren, W. van, J. van Heerbeek (2001) *Meidengroep: Draaiboek voor hulpverlening aan slachtoffers van seksuele kindermishandeling*. Gouda: Bureau Jeugdzorg.

10. **Pretty woman**

Organisatie: Pretty Woman is een samenwerkingsverband van Stichting Stade, De Rading en Bureau Jeugdzorg Utrecht. Het project wordt sinds 1996 uitgevoerd in Utrecht. De Rading is sinds 2006 betrokken.

Beschrijving project:

Pretty Woman geeft individuele hulpverlening (ambulante), groepshulpverlening en preventieve voorlichting aan groepen meisjes tussen de 12 en 23 jaar. De voorlichting vindt plaats op scholen, in buurtcentra en moskeeën, in instellingen zoals de meisjesgevangenis, en op andere plekken waar 'risicomeiden' aanwezig zijn. Tijdens de voorlichting gaan medewerkers uitgebreid in op de ronselpraktijken van loverboys en op andere vormen van misbruikrelaties. Risicomeiden kunnen worden doorverwezen naar het aanbod van Pretty Woman voor individuele gesprekken of groepsbijeenkomsten. Daarnaast biedt Pretty Woman laagdrempelige inloop en nazorg.

Het doel van Pretty Woman is voorkomen dat meiden in misbruikrelaties en/of de prostitutie terechtkomen. Daarnaast biedt Pretty Woman hulp aan meiden die reeds in risicorelaties en/of de prostitutie verzeild zijn geraakt. De doelgroep zijn minderjarige meiden met risicovolle contacten, die een verhoogde kans lopen om in een misbruikrelatie terecht te komen. En meiden tot 24 jaar die daadwerkelijk gedwongen in de prostitutie werken of gewerkt hebben.

Meer informatie:

- www.stichtingstade.nl/Pretty-Woman-g7.html

11. **STEPS**

Organisatie: ontwikkeld door Landelijk Psychotraumacentrum voor Kinderen en Jongeren, Wilhelmina Kinderziekenhuis, UMC Utrecht

Beschrijving project:

Het meemaken van een aanranding of verkrachting kan leiden tot ernstige psychische problemen. Gerichte therapie is daarom van groot belang. STEPS is een cognitieve gedragstherapeutische groepsbehandeling. Die wordt toegepast bij meisjes van 13 t/m 18 jaar met een posttraumatische stressstoornis als gevolg van eenmalig seksueel geweld, zoals een aanranding of verkrachting.

Doel van de interventie is de klachten te verminderen. Tevens is er een gedeeltelijk parallel aanbod voor hun (niet-misbruikende) ouders, zodat zij hun kind optimale steun kunnen bieden bij de verwerking.

Sinds eind 2007 is STEPS in boekvorm beschikbaar voor hulpverleners en er is de voorlichtings-dvd 'Aangerand of verkracht', over eenmalig seksueel geweld bij jongeren en over STEPS.

Meer informatie:

- www.umcutrecht.nl/subsite/Psychotraumacentrum/Wat_biedt_het_centrum/Therapie-na-eenmalig-seksueel-geweld/

12. Love Limits

Organisatie: Stichting Scharlaken Koord

Beschrijving project:

Love Limits richt zich op meiden die voortgezet onderwijs volgen op verschillende niveaus (VSO, VMBO, ROC). Daarnaast is de training ook goed inzetbaar in instellingen, buurthuizen en internaten.

Love Limits is een weerbaarheidstraining voor tienermeiden. De training wil meiden van 13 tot 18 jaar die tot de risicogroep behoren, bewust maken van hun eigen weerbaarheid op het gebied van relaties en seksualiteit. Doelgroep zijn meiden die een verhoogd risico lopen met grensoverschrijdend gedrag te maken te krijgen, of die in aanraking zijn geweest met prostitutie.

De training biedt ook handvatten voor concrete situaties waarin grensoverschrijdend gedrag plaatsvindt. In de training komen thema's als <jij en je uitstraling>, <jij en je grens> en <jij en je kracht> aan bod. De meisjes leren met behulp van oefeningen hoe ze hun eigen grenzen aan kunnen geven.

Meer informatie:

- www.lovelimits.nl

13. Thuis in de Bieb

Organisatie: Openbare Bibliotheek Leiden. Uitgevoerd in 2005

Beschrijving project:

Thuis in de Bieb is bedoeld voor allochtone meiden van 12 tot 18 jaar. Het project wil deze meiden stimuleren om buiten de deur en met elkaar in contact te komen. Het idee komt uit de allochtone achterban zelf. Belangrijk bij Thuis in de Bieb is dat ouders achter het project staan: hun dochters ontmoeten elkaar in een veilige omgeving en een openbare ruimte. Bovendien zijn de activiteiten gekoppeld aan de doelstellingen van de bibliotheek zoals boekpromotie, leesbevordering, debatteren over maatschappelijke onderwerpen en mediawijsheid en dit spreekt de ouders ook aan. De meisjes kunnen in de bibliotheek huiswerk maken en op internet informatie opzoeken. Zij komen met andere meiden in contact en kunnen (cultuur)problemen met elkaar bespreken. Het project biedt zo ook een discussiepodium.

Bijkomend resultaat is dat de meiden mondiger en zelfbewuster worden door naar de bibliotheek te komen. Zo wordt hun deelname aan de samenleving vanzelfsprekender.

Meer informatie:

- www.kiemnet.nl/kiem/dossiers/Zorgenwelzijn/Maatschappelijkeopvang/Thuis_in_de_bieb_1001.html

14. Taekwondo voor allochtone meisjes

Organisatie: Taekwondo sportschool Aykac, Enschede. Gestart in 2006

Beschrijving project:

Veel allochtone meisjes mogen van huis uit niet sporten of zijn zelf terughoudend. Om hen aan te zetten tot bewegen, gaat de sportschool in gesprek met ouders. Vaak blijkt dat meisjes wel mogen sporten, maar onder voorwaarden. Zo willen veel ouders dat ze alleen in aanwezigheid van vrouwen en andere meisjes sporten en in een veilige omgeving. Eerst krijgen de meisjes les van een vrouwelijke trainer en een assistent-trainer, die ook maatschappelijk werker is. Na de weerbaarheidstraining gaan de meisjes langzaamaan meedraaien in reguliere groepen. Behalve samen sporten, praten de meisjes ook veel met elkaar en met de trainers. Onderwerpen van gesprek zijn: hoe moet je je opstellen in de maatschappij en wat is een goede houding. De sport taekwondo brengt de meiden samen omdat ze met elkaar oefenen. Naast de training is er ruimte voor andere activiteiten.

Meer informatie:

- Selma Kutlar-Eroglu, tel. 053 4817738, s.kutlar@enschede.nl

15. Rots & Water weerbaarheidstraining

Organisatie: Gadaku Institute/Rots & Water NL. De training kan door een erkend Rots & Water-trainer worden gegeven en door organisaties worden aangeboden

Beschrijving project:

Rots & Water is een psycho-fysieke training voor jongens en meisjes. De psycho-fysieke werkwijze werkt goed bij jongens omdat zij vaker moeite hebben zich in woorden uit te drukken. De ervaring heeft echter geleerd dat meisjes ook veel profijt en plezier beleven aan het programma. Voor meisjes (en ook voor sommige jongens) is een extra bouwsteen aan het programma toegevoegd: leren in actie te komen in een bedreigende of stressvolle situatie. Het Rots & Water-programma komt het best tot zijn recht als, in ieder geval in een deel van het programma, met afzonderlijke jongens- en meisjesgroepen wordt gewerkt. De termen 'rots' en 'water' staan respectievelijk voor standvastigheid en flexibiliteit. Rots en Water bedient zich van een psycho-fysieke didaktiek hetgeen betekent dat actie-reflectie-kringgesprek worden samengevoegd tot een dynamisch geheel dat zowel jongens als meisjes aanspreekt. De thema's zijn: zelfbeheersing, zelfreflectie en zelfvertrouwen. Hierop voortbouwend is het mogelijk aandacht te besteden aan de thema's veiligheid, integriteit, assertiviteit, communicatie en het vinden van een eigen weg (innerlijk kompas) die je met anderen verbindt en richting geeft (solidariteit en spiritualiteit). Het thema 'solidariteit' vervult een belangrijke functie en heeft een direct verband met de ontwikkeling van een besef van waarden, normen en omgangsvormen.

Meer informatie:

- www.rotsenwater.nl

16. Meidengroep ZUWE Zorg

Organisatie: ZUWE Zorg

Beschrijving project:

De puberteit kan lastig zijn, voor ouders en kinderen. Veel meiden voelen zich onbegrepen, eenzaam of down. Denken vaak dat ze niet de moeite waard zijn of hebben het idee dat ze alsmaar ruzie hebben. Voor veel meiden zijn dit herkenbare problemen. Hier kan iets aan gedaan worden.

Het doel van de meidengroep is om het zelfvertrouwen te vergroten en te leren opkomen voor zichzelf. Meiden leren hoe ze gevoelens beter kunt uiten en delen. In Maarssen en in Woerden is er een groep voor meiden van 12 tot 19 jaar en in Woerden voor meiden van 15 tot 20 jaar. De groep bestaat uit maximaal 10 meiden. Er zijn gemiddeld 10 bijeenkomsten met elk een ander thema. Thema's die o.a. aan de orde komen zijn: onzekerheid, grenzen aangeven, sociale contacten, identiteit en omgaan met conflicten en kritiek. Alle meiden zijn welkom. Voorafgaand aan de groep vindt er altijd een kennismakingsgesprek plaats om vast te kunnen stellen of de meidengroep een passend aanbod is voor iemand. Er wordt vraaggericht gewerkt. Omdat de groepen zo verschillend zijn van samenstelling, worden meiden geconfronteerd met elkaars onzekerheden, vragen en dilemma's en hierdoor leren zij ook van elkaar.

Meer informatie:

- www.zuwezorg.nl
- Zuwe Informatielijn: 0900-235 98 93 (lokaal tarief)

17. Sterke meiden

Organisatie: MEE Utrecht, Gooi en Vecht

Beschrijving project:

Sterke meiden is een groeps cursus voor moeilijk lerende meiden van 16 tot en met 25 jaar. De cursus is gericht op praten over vriendschap, verliefdheid en opkomen voor jezelf. Vriendschappen worden steeds belangrijker in het leven van meiden en dit kan een spannende maar ook verwarrende tijd zijn. Hoe gaan meiden daarmee om? Sommigen zijn verlegen, anderen gedragen zich juist uitdagend. Onder begeleiding van de cursusleider hebben de meiden het over vragen en dilemma's zoals: is alle aandacht van jongens wel zo leuk? Of loop je ook het risico iemand tegen te komen die misbruik van je maakt? Je wordt (voor het eerst) verliefd. Maar is het echte liefde? Meiden luisteren naar elkaars verhalen en leren over zichzelf en hoe zij omgaan met relaties.

Meer informatie:

- www.mee-ugv.nl

Bijlagen

A. Bronnenlijst

Boeken en rapporten

- Blom, M., Laan, A.M. van der - (2006). *Jeugddelinquentie: risico's en bescherming: bevindingen uit de WODC Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit 2005*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC).
- Blom, M., Oudhof, J., Bijl, R.V., & Bakker, B.F.M. (redactie) - (2005). *Verdacht van criminaliteit. Allochtonen en autochtonen nader bekeken*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC).
- Jeugd en Gezin - (2009). *Onze jeugd van tegenwoordig. Over de leefwereld en leefstijl van jongeren*. Den Haag: ministerie van Jeugd en Gezin.
- Junger-Tas, J., Steketeer, M. & Moll, M. - (2008). *Achtergronden van jeugddelinquentie en middelengebruik*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Moffitt, T.E., Caspi, A., Rutter, M., & Silva, P.A. - (2001). *Sex differences in antisocial behaviour: Conduct disorder, delinquency, and violence in the Dunedin longitudinal study*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zahn, M.A. - (2009). *The delinquent girl*. Philadelphia: Temple University Press.

Artikelen

- Dowden, C. & Andrews, D.A. (1999). *What works for female offenders: A meta-analytic review*. *Crime & Delinquency*, 45 (438-452).
- Hoyt, S. & Scherer, D.G. (1998). *Female juvenile delinquency: Misunderstood by the juvenile justice system, neglected by social science*. *Law and Human Behaviour*, 22 (81-103).
- Hubbard, D.J. & Pratt, T.C. (2002). *A meta-analysis of the predictors of delinquency among girls*. *Journal of Offender Rehabilitation*, 34 (1-13).
- Simourd, L. & Andrews, D.A. (1994). *Correlates of delinquency; A look at gender Differences*. *Forum on Corrections Research*, 6 (26-31).
- Wong, T.M.L., Slotboom, A., & Bijleveld, C.C.J.H. (2010). *Risk factors for delinquency in adolescent and young adult females: A European review*. *European Journal of Criminology*, 7 (4).
- Zahn, M.A., Day, J.C., Mihalic, S.F. & Tichavsky, L. (2009). *Determining what works for girls in the juvenile justice system: A summary of evaluation evidence*. *Crime & Delinquency*, 55 (266-293).

Pers en publiciteit

- *Meer geweld en vernieling door meisjes*. Centraal Bureau voor Statistiek, 2004.
- *Forse stijging strafzaken tegen meisjes*. ANP, 2 november 2009.
- *Steeds meer meisjes op het criminele pad*. AD/Utrechts Nieuwsblad, 3 november 2009.
- *Allochtoon meisje vertoont vaker suïcidaal gedrag*, VU, 12 juni 2009.
- *Criminele tienermeisjes gepakt*, Spits, 26 april 2010.
- *Jeugdcriminaliteit daalt, meisjes worden agressiever*. OM, juni 2010.
- *Meer dan helft Marokkaanse jongens in aanraking met politie voor 22e*, Novum, 25 juni 2010.

B. Leden klankbordgroep

1. Anne Marie Slotboom	Universiteit van Amsterdam
2. Dominique Korver	Pulse, IJsselstein
3. Karima ben Amari	Jeugdresearch, politie Utrecht
4. Lucienne Prinssen	Jeugdzorginstelling De Rading
5. Marieke Hogenkamp	Jeugdzorgplusinstelling De Lindenhorst
6. Mariska Rijdsdijk	Leerplicht, Gemeente Utrecht
7. Marlies Olthuis en Patricia Plaizier	Provincie Utrecht
8. Thomas Hoogendoorn	Gemeente Woerden

C. Respondenten Interviews

• Agnes de Lima	Centrum voor ambulante forensische psychiatrie De Waag
• Anne Jongmans	Zuwe Zorg en Welzijn
• Anne Marie Slotboom	Universiteit van Amsterdam
• Beja Burema	Gemeente Utrechtse Heuvelrug
• Daniel Kolenberg	Jeugd-Punt
• Dominique Korver	Pulse, IJsselstein
• Erik Maessen	Actium Nederland
• Francine Launspach	Welnuh, Utrechtse Heuvelrug
• Francoise Takken	Gemeente IJsselstein
• Hans Kremers	SOVEE, Nieuwe Perspectieven Amersfoort
• Joan van Horn	Centrum voor ambulante forensische psychiatrie De Waag
• Jose Smink	Gemeente Amersfoort
• Karima ben Amari	Jeugdresearch, politie Utrecht
• Linda Duits	Vrije Universiteit
• Lucienne Prinssen	Jeugdzorginstelling De Rading
• Marcel Ton	Titan Utrecht
• Marieke de Boer	Gemeente Utrecht
• Marieke Hogenkamp	Jeugdzorgplusinstelling De Lindenhorst
• Marieke Megens	Gemeente Utrecht
• Mariska Rijdsdijk	Leerplicht, Gemeente Utrecht
• Nathalie But	Bureau Jeugdzorg Utrecht
• Patrick Smelt	Straatcontact.nl
• Pleuni Stokmans	Raad voor de Kinderbescherming
• Rob Mos	JEKK/Top Dog
• Thessa Wong	Universiteit van Amsterdam
• Thomas Hoogendoorn	Gemeente Woerden
• Winny van der Wal	Straatcontact.nl

Meiden:

Vanwege privacyredenen hebben we de namen van de meiden gefingeerd. Aan het onderzoek werkten acht meiden in de leeftijd elf tot twintig jaar mee.

